

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**”Kyllä mä vapaa - ajalla pärjään ilman, mutta koulussa tarviin
sitten”**

Viittomakielentulkin käyttö sisäkorvaistutenuorten vapaa-aikana

Katja Pesonen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma 240op

Huhtikuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Katja Pesonen	Sivumäärä 38 ja 4 liitesivua
Työn nimi ”Kyllä mä vapaa-aikana pärjään ilman, mut koulussa tarviin sitten”: Viittomakielentulkin käyttö sisäkorvaistutenuorten vapaa-aikana.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Liisa Martikainen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa 14 - 19 -vuotiaiden sisäkorvaistutenuorten viittomakielentulkkauspalvelun käyttöä heidän vapaa-aikana ja harrastustoiminnassa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä kommunikaatiotapoja nuoret käyttävät vapaa-aikana sekä vapaa-aikaan liittyvissä tulkkaustilanteissa sekä kuinka tyytyväisiä he ovat viittomakielentulkkauspalvelun laatuun.</p> <p>Opinnäytetyön tilaaja on Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö on osa Kelan rahoittamaa laajaa tutkimusta, missä tutkitaan sisäkorvaistutteen lapsena saaneiden nuorten kielen ja kuulon kehitystä ja kuntoutusta sekä heidän tulkkauspalvelun tarvettaan. Opinnäytetyön aihe on tärkeä, sillä sisäkorvaistutteen saaneiden nuorten ajatuksia viittomakielentulkkauspalvelusta ei ole vielä paljon tutkittu. Lisäksi sisäkorvaistutenuorten kommunikaatiotavoista sekä heidän tulkkauspalvelun käytöstään on hyvä saada tietoa, jotta voidaan saada jotain suuntaviivoja siitä, mitä kommunikaatiotapoja ja millaisissa tilanteissa sisäkorvaistutteen saaneet mahdollisesti käyttävät viittomakielentulkkia.</p> <p>Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä on haastattelu. Tutkimuksessa haastatellaan kolmea 14 - 19 -vuotiasta sisäkorvaistutteen lapsena saanutta nuorta. Haastattelutavat ovat saaneet sisäkorvaistutteen 3, 5 ja 10-vuotiaina. He ovat kaikki kuulevasta, suomenkielisestä perheestä ja he ovat kaikki käyneet tai käyvät erityiskouluu.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi että sisäkorvaistutteen lapsena saaneet 14 – 19 -vuotiaat nuoret käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-ajalla ja harrastustoiminnassa hyvin vähän. Nuoret itse sanoivat, että vapaa-ajalla he eivät tarvitse viittomakielentulkkia. Nuoret eivät tarvinneet viittomakielentulkkia myöskään uimassa tai puhelimessa asioimiseen. He kuitenkin käyttävät tai ovat käyttäneet viittomakielentulkkia koulussa.</p> <p>Tutkimuksessa todettiin, että kaikki haastateltavat osaavat viittomakieltä tai viittottua puhetta. He ovat kuitenkin keskenään kommunikaatiotavoiltaan hyvin erilaiset; yksi vahvasti viittomakielinen, yksi vahvasti suomenkielinen ja yksi käyttää molempia sekä viittomakieltä että suomenkieltä vaihtelevasti. Kaikki haastateltavat haluavat käyttää viittomakieltä tai viittottua puhetta viittomakielentulkin kanssa.</p> <p>Tutkimuksen mukaan haastateltavat ovat yleisesti tyytyväisiä viittomakielentulkkauspalveluun. Tässä nuoret peilasivat kokemuksiaan myös koulumaailmaan ja opiskeluihin liittyvistä tulkkaustilanteista, eivätkä ainoastaan vapaa-aikaan liittyvistä tulkkaustilanteista. Tulkkauspalvelussa kehitettäväksi asiaksi nousi kielitaito. Viittomakielentulkkien toivotaan sormittavan rauhallisesti ja selkeästi. Viittomakielentuoittamisen toivotaan olevan myös olevan selkeää ja ymmärrettävää.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää viittomakielentulkin koulutusohjelma, viittomakielentulkit sekä viittomakielentulkkiopiskelijat. Tutkimuksen perusteella viittomakielentulkin koulutusohjelma voisi painottaa koulutuksessaan enemmän opiskelutulkkausta, viittottua puhetta sekä viittomakieltä. Viittomakielentulkit ja tulkkiopiskelijat saavat viitettä siitä, millä kielellä sisäkorvaistutenuoret viittomakielentulkkauspalvelua haluavat sekä millaisissa tilanteissa he mahdollisesti tulevat sisäkorvaistutenuorten kanssa työskentelemään. Tutkimuksesta viittomakielentulkkiopiskelijat saavat myös hyödyllisiä vinkkejä siitä kuinka tutkimusmenetelmä haastattelu kannattaa toteuttaa jotta tuloksista tulisi mahdollisimman kattava.</p>	
Asiasanat Sisäkorvaistute, kommunikaatiotavat, viittomakielen tulkkauspalvelu	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Program of sign language interpreter

ABSTRACT

Author Katja Pesonen	Number of Pages 38 and 4 annex
Title "On my time off I'm grand but in school I need it": The use of interpreter among the youth with cochlear implants on their spare time.	
Supervisor Liisa Martikainen	
Subscriber and/or Mentor Humak University of Applied Sciences	
Abstract <p>The target of this thesis is to survey the use of the sign language interpretation service on leisure time and among hobbies of the youth between the age of 14 to 19 years, who have a cochlear implant. Additionally targets are to find out what ways of communication the youth uses on their time-off and on the interpretation situations outside school, and also if they are satisfied with the quality of the interpretation service.</p> <p>The subscriber of this thesis is the University of Applied Sciences. This thesis is part of a wider research financed by Kela. The research analyzes the development and rehabilitation of language and hearing among the youth who have had a cochlear implant since they were small children. The research also surveys the youth's need of sign language interpretation. The theme of this thesis is important because there is not much of earlier research on the thoughts of youth with cochlear implants. Also, it is useful to get information of their ways of communication and what kind of situations they use interpreter in order to get some guidelines of which ways of communication and what kind of situations they might use with an interpreter.</p> <p>The research is qualitative and the research method is interview. There are three interviewees from the age of 14 to the age of 19 years. They all got their implants as children, when they were the age of 3, 5, and 10 years. All of the interviewees come from a hearing Finnish family and have gone or are going to a special school.</p> <p>The interviews show that the youth uses the sign language interpretation on their spare time and hobbies only very little. The interviewees say that they don't need interpretation on their time off. Neither do they need one when swimming or on the phone. However, they use or have used interpretation in school.</p> <p>The research shows that the interviewees know either sign language or signed Finnish. However, there are clear differences between their ways of communication. One of them uses mainly sign language, one uses mainly spoken Finnish and one uses both. All of them want to use sign language or signed Finnish with the interpreter.</p> <p>The research shows that the interviewees were satisfied with the sign language interpreter service. In the interviews they didn't only talk about the time-off activities -because their use of interpreter in these situations is very rare- but also about school and studies where they need the interpretation more. Language skills was something that needs to be developed on the sign language interpretation service. Calm and clear finger spelling is wished from the interpreters. It is also wished that signing is clear and understandable.</p> <p>The results of this thesis can be used by the sign language interpreter training program, interpreters and the students of sign language. The survey shows that the training program of the sign language interpreters could highlight educational interpretation and signed Finnish but also sign language. Sign language interpreters get some information about what ways of communication the youth with cochlear implants use and what kind of situations they will be working in. The students of sign language interpreter get also useful tips from this study about how interview as a research method is good to carry out so that the result is as comprehensive as possible.</p>	
Keywords Cochlear implant, communication modes, sign language interpreter service,	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KUULOVAMMA	7
3 SISÄKORVAISTUTE	9
3.1 Sisäkorvaistutteen toiminta	10
3.2 Sisäkorvaistuteleikkauksen edellytykset	11
3.3 Kuulon ja kielen kehitys sisäkorvaistuteleikkauksen jälkeen	14
4 SISÄKORVAISTUTENUORTEN KOMMUNIKOINTI	16
4.1 Sisäkorvaistutenuorten kommunikointitavat	16
4.2 Tulkkauspalvelu kommunikoinnin tukena	18
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
5.1 Tutkimuksen tavoitteet	20
5.2. Tutkimusmenetelmät	21
5.3 Tutkimushenkilöt	23
6. TULOKSET	24
6.1 Sisäkorvaistutenuorten tulkkauspalvelun käyttö	24
6.2 Sisäkorvaistutenuorten kommunikointitavat	27
6.3 Sisäkorvaistutenuorten tyytyväisyys tulkkauspalveluun	29
7 POHDINTA	30
LÄHTEET	36
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Sisäkorvaistutehoitojen avulla kuulovammaisella henkilöllä on mahdollisuus oppia kuulon avulla puhekieltä (Kronlund 2008, 78). Sisäkorvaistute on sähköinen kuulokoke jonka avulla vaikeasti huonokuuloinen henkilö voi oppia kuulemaan kuin huonokuuloinen henkilö (Ahti & Lonka 2000, 248). Tämän seurauksena kuurojen ja näin ollen viittomakielisten määrä vähenee huomattavasti. Viittomakielisten määrän vähentyminen vaikuttaa myös viittomakielentulkkauspalveluun ja viittomakielentulkin asiakasryhmiin. (Raino 2009, 8 - 9.) Sisäkorvaistute ei kuitenkaan takaa kaikille sen saaneille kuulon ja puheen kehittymistä ja ilman sisäkorvaistutetta henkilö on täysin kuuro (Hyde & Punch 2011, 543). Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan 14 % Suomessa sisäkorvaistutteen saaneista(164) käyttää kommunikoidessaan viittomakieltä (Lonka & Hasan 2006, 76 – 78). Sisäkorvaistutteen saaneet tarvitsevat tulkkauspalvelua, mutta kuinka usein, millaisissa tilanteissa ja millä kielellä tai kommunikaatiotavalla?

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää sisäkorvaistutteen saaneiden nuorten vapaa-ajan viittomakielentulkkauspalvelun tarvetta. Tutkimuskysymyksiä on kolme:

1. Kuinka usein ja millaisissa tilanteissa 14 – 19 -vuotiaat sisäkorvaistute-nuoret vapaa-aikanaan käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua?
2. Mitä kommunikaatiotapaa tai tapoja sisäkorvaistutteen saaneet nuoret käyttävät vapaa-aikanaan ja vapaa-aikaan liittyvissä tulkkaustilanteissa?
3. Kuinka tyytyväisiä sisäkorvaistute-nuoret ovat vapaa-aikanaan ja harrastustoiminnassa saamaansa viittomakielentulkkauspalveluun?

Opinnäytetyöni tilaaja on Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöni on osa Kelan rahoittamaa tutkimushanketta, jossa tutkitaan sisäkorvaistute-lasten kielen ja kuulon kehitystä ja kuntoutusta, sekä heidän tulkkauspalvelun tarvettaan. Tämän kelan tilaaman tutkimuksen tutkittavana kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka ovat lapse-

na saaneet sisäkorvaistutteen. Heitä on arvioltaan noin 200 henkilöä (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2010).

Sisäkorvaistutteen löytyy paljon tutkimustietoa ja kirjallisuutta. Aikaisemmat tutkimukset ovat lähinnä keskittyneet sisäkorvaistutteleiden kielen kehittymisen ja kuulon kuntoutuksen tutkimiseen (Vikman 2008; Huttunen & Rimmanen 2004; Yli-Pohja 2003;). Paljon löytyy tutkimustietoa myös siitä, kuinka sisäkorvaistutteen saanut lapsi pärjää koulussa ja arki elämässä (Vallenius 2008; Yli-Pohja 2010; Sume 2008). Kuitenkaan sisäkorvaistutteen vaikutuksista viittomakielentulkin työhön ei ole vielä paljon tutkittu.

Rajasin aiheeni käsittämään ainoastaan sisäkorvaistutteen saaneiden nuorten vapaa-aikaa ja harrastus toimintaa, sillä sisäkorvaistutteleiden koulumaailmasta on valmistumassa toinen opinnäytetyö vuonna 2012 (Tuuliainen 2012). Vuonna 2009 Turun Diakonisessa ammattikorkeakoulusta valmistui opinnäytetyö sisäkorvaistutteleiden viittomakielentulkin käytöstä. Tässä työssä haastateltiin SI:n saaneita, 3 - 13-vuotiaiden lasten vanhempia kun minä haastattelen itse sisäkorvaistutteen saaneita nuoria sekä rajauksenani on vapaa-aika. (Kenttälä & Näätäinen 2009.)

Vaikka sisäkorvaistutteen löytyy jo tutkimustietoa, on opinnäytetyöni aihe hyödyllinen, koska se on ajankohtainen ja työelämälähtöinen. Sisäkorvaistutteen lapsena saaneiden nuorten aikuisten elämää ja heidän ajatuksiaan tulkkauspalvelusta ei ole vielä tutkittu. Aiheen ajankohtaisuudesta kertoo esimerkiksi jo aikaisemmin mainittu Kelan tilaamaa laaja tutkimus sisäkorvaistutenuorista ja lapsista.

Sisäkorvaistutteen saaneet ovat viittomakielentulkkiensa tulevaisuuden asiakasryhmä (Raino 2009, 9). Työelämälle opinnäytetyö antaa suuntaa antavaa tietoa sisäkorvaistutenuorten kommunikointitavoista sekä siitä millaisissa tilanteissa sisäkorvaistutenuoret vapaa-aikana käyttävät viittomakielentulkkiä.

Opinnäytetyössä teoriaa käsitellään kuulovammasta, sisäkorvaistutteen, sisäkorvaistutenuorten kommunikaatiotavoista ja tulkkauspalvelusta.

2 KUULOVAMMA

Yleiskäsite kuulovammainen tarkoittaa henkilöä, jolla on jonkinasteinen tai -laatuinen kuulonalennus, lievistä täydelliseen kuurouteen. Jonkinasteiset kuuloviat kuuluvat yleisimpiin terveysongelmiin Suomessa. (Kuuloliitto 2012.) Vuonna 2008 Suomessa oli noin 3000 kuuroa henkilöä (Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2011, 1).

Sisäkorvaistutehoitojen myötä näyttää siltä että kuurojen ja viittomakielisten määrä vähenee Suomessa. Suomeen syntyy vuosittain noin 25 - 30 vaikeasti kuulovammaista lasta ja nykyään heistä noin 90 %:lle asennetaan sisäkorvaistute. (Lonka & Hasan 2006, 73 - 79.) Vuonna 2008 Suomessa oli noin 450 sisäkorvaistutteen käyttäjää (Kronlund 2008, 78).

Kuulovammaisuutta voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Sisäkorvaistutteen liittyen kuulovammaa voidaan tarkastella kommunikoinnin ja kielenkehityksen näkökulmasta, pedagogisesta näkökulmasta, sosiokulttuurisesta näkökulmasta ja lääketieteellisestä näkökulmasta. (Takala 2005, 25 - 27.)

Kommunikoinnin ja kielenkehityksen näkökulmasta on tärkeää se, onko lapsi huonokuuloinen vai kuuro. Huonokuuloiset oppivat yleensä puhekielen kuulolaitteen ja huulioluvun tuella. (Takala 2005, 26.) Kuulolaitte on kuulemisen apuväline, joka vahvistaa puheen sekä ympäristön ääniä ja näin ollen auttaa kuulemisessa. Kuulolaitteita on erilaisia, joista yleisin on korvan taakse asennettava korvantauskoje. (Kurki & Takala 2005, 43.) Huulioluku tukee puheen ymmärtämistä. Huulioluvussa kuuloinformaatiota täydennetään suun ja kielen selkeillä isoilla liikkeillä. (Takala 2005, 39.)

Huonokuuloiset luokitellaan kuulovamman vaikeus-asteen perusteella lievästä (20 - 40dB), keskivaikeasti (40 - 70dB) ja vaikeasti (70 - 90dB) kuulovammaisiin. Viimeiseen ryhmään kuuluvat ovat lähes kuuroja. (Takala 2002, 26.) Lievästi ja keskivaikeasti kuulovammaiset henkilöt käyttävät kuulokojetta kuulemisen apuna, kun taas vaikeasti ja erittäin vaikeasti kuulovammaisille harkitaan sisäkorvaistutehoitoa (Takala 2002, 26; Karikoski 2008,5).

Kuurot voidaan jakaa syntymäkuuroihin, varhaiskuuroihin ja kuuroutuneisiin sen perusteella, milloin kuulo on vioittunut. Syntymäkuuro tarkoittaa henkilöä, joka on synnynnäisesti kuuro. Hän ei ole voinut kuulonsa avulla oppia puhekieltä. Varhaiskuurolla tarkoitetaan henkilöä, joka on ennen kielen oppimista ensimmäisten elinvuosiensa aikana kuuroutunut. (Takala 2002, 26.) Hän on puhekielen oppimisessa lähes samassa tilanteessa syntymäkuuron kanssa. Aikaisemmin syntymäkuurot sekä varhaiskuurot oppivat yleensä viittomakielen äidinkielekseen. Nykyään, sisäkorvaistutetekniikan kehittymisen myötä, syntymäkuuroilla ja varhaiskuuroilla on myös mahdollisuus kuulonsa avulla oppia puhekieltä. (Kronlund 2008, 78.) Kuuroutuneet ovat henkilöitä, jotka ovat kielenoppimisen jälkeen menettäneet kuulonsa (Takala 2002, 26).

Pedagogisessa näkökulmassa lapsen kuulovamma huomioidaan opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tämä sisältää sopivien opetusmenetelmien käytön oppitunnilla sekä lapsen kykyihin ja tarpeisiin sopivimman kommunikointitavan. (Takala 2002, 26.) Sisäkorvaistutteen saaneiden lasten kannalta oleellista on se, mikä on heille paras oppimisympäristö; pärjäävätkö sisäkorvaistutet lapset kuulonsa ja kielensä avulla yleisopetuksessa mukana vai onko erityiskoulu heille mielekkäämpi ja parempi oppimisympäristö. (Yli-Pohja 2010, 23 - 24.)

Sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna kuurot ovat kieli- ja kulttuurivähemmistö. Kuurous ajatellaan kuurojen näkökulmasta eri tavalla, kuin kuulevien näkökulmasta. Kun kuurot puhuvat kuurojen maailmasta, he viittaavat asenteisiin, arvoihin, kieleen ja tapoihin, eivätkä kuulovamman asteeseen. Monet viittomakieliset käyttävät itsestään nimitystä viittomakielinen tai kuuro, ei kuulovammainen. Sosiokulttuurisen näkökulman mukaan kuurous ei ole vamma. Kuulovammasta puhuttaessa voidaan nähdä kaksi ajattelutapaa: vammaiset ja kielellinen vähemmistö. (Takala 2002, 26 - 27.) Sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna sisäkorvaistuteleikkaukset jakavat mielipiteitä kuurojenyhteisössä. Toisaalta se nähdään aiheuttavan kuurojen kulttuurin, kielen ja identiteetin häviämistä ja toisaalta taas se nähdään mahdollisuutena tarjota lapselle myös mahdollisuus oppia kuulemaan ja puhumaan. (Kurki & Takala 2002, 50.)

Lääketieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna huonokuuloisuus ja kuurous ajatellaan, ei toivottuna ja parannettavana tilana. Kuulovamman syitä voivat olla perinnöllisi-

set syyt, ennen syntymää aiheutuneet kuuloviat, syntymän aikoihin aiheutuneet kuuloviat tai syntymän jälkeen aiheutuneet kuuloviat. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 45 - 50.) Lääketieteellisestä näkökulmasta katsottuna lapsi ei sisäkorvaistutteen myötä menetä mitään vaan hänellä on mahdollisuus oppia kuulo ja puhekieli kohtalaisesti. (Kurki & Takala 2002, 49).

3 SISÄKORVAISTUTE

Suomessa sisäkorvaistutteen käytetään myös nimitystä kokleaimplanti, mikä tulee englannin kielen sanasta cochlear implant (CI). Sisäkorvaistutteen rakenteen takia kielitoimisto suosittaa nimeä sisäkorvaistute. (Kurki & Takala 2002, 44.) Tässä työssä käytän termiä sisäkorvaistute.

Sisäkorvaistute on sähköinen kuulokoje, joka on tarkoitettu kuuroutuneille sekä vaikeasti että erittäin vaikeasti kuulovammaisille henkilöille. Sisäkorvaistutteen avulla vaikeasti ja erittäin vaikeasti kuulovammainen henkilö voi kuulla kuten huonokuuloisen henkilö. (Ahti & Lonka 2000, 248.)

Ensimmäinen sisäkorvaistute asennettiin vuonna 1965 Los Angelesissa. Silloin henkilö pystyi sisäkorvaistutteen avulla kuulemaan erilaisia ympäristön ääniä, esimerkiksi liikenteen melua, mutta puheesta hän ei saanut selvää. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 60.) Sen jälkeen, muutaman vuosikymmenen aikana, sisäkorvaistutetekniikka on kehittynyt huomattavasti ja samanaikaisesti kuulon ja kielen kuntoutuksen tavoitteet ovat kasvaneet (Luotonen 2008, 75). Suomessa ensimmäiset sisäkorvaistutehoidot aloitettiin aikuisille vuonna 1984. Syntymästään vaikeasti kuulovammaisten lasten rutiininomaiseksi hoitomuodoksi sisäkorvaistute vakiintui 1990 -luvun puolivälissä. (Kronlund 2008, 78.)

Nykyään sisäkorvaistute leikataan lähes poikkeuksetta vaikeasti kuulovammaisille ja kuuroille vastasyntyneille henkilöille. Sisäkorvaistutteen käyttäjät pärjäävät kuulonsa avulla yleisesti hyvin. Kun sisäkorvaistutehoitojen tulokset paranivat, alkoivat ihmiset myös vaatia enemmän. Nykyään ei riitä se että kuullaan kohtalaisesti ja pystytään

kommunikoimaan puheella, vaan halutaan myös pystyä asioimaan puhelimitse ja nauttimaan musiikin kuuntelusta. (Kronlund 2008, 78 - 79.)

Vuosien saatossa sisäkorvaistutteen saaneiden yksilölliset erot ovat korostuneet, sillä sisäkorvaistute ei voi taata kaikille kuulon ja puheen oppimista. Sisäkorvaistutteen saanut henkilö samaistetaan joka tapauksessa huonokuuloiseksi, sillä sisäkorvaistutteella ei voi saavuttaa täysin normaalia kuuloa. Normaalikuuloiseen verrattuna istutepotilas ei voi kuulla ääniä yhtä herkästi ja saavuttaa normaalikuuloisen henkilön puheentunnistuskäkyä. Tämä ongelma korostuu erityisesti taustahälyssä, paikoissa joissa on paljon ihmisiä ja kaikuisissa kuunteluolosuhteissa. (Löppönen 2007, 47 - 59.) Koulussa nuorilla voi olla vaikeuksia saada selvää opettaja puheesta jos kaikki oppilaat ovat luokassa tai jos opettaja puhuu liian nopeasti tai liian paljon. Myös muiden oppilaiden puhetta voi olla vaikea kuulla varsinkin, jos oppilaat puhuvat hiljaisella äänellä. Välitunneilla luokkakavereita voi olla vaikea kuulla kun ympäristössä on paljon taustahälyä. (Preisler, Tvingstedt & Ahlström 2005, 264.)

Tutkimuksien mukaan sisäkorvaistutteen saaneet ovat hyvin heterogeeninen ryhmä eli he ovat kaikki hyvin erilaisia kuulemisen, puhumisen ja kommunikaatiotapojen suhteen. Sisäkorvaistutteen saaneista ei voi siis sanoa, että he kaikki käyttävät samaa kommunikaatiotapaa tai että kaikilla kieli ja kuulo kehittyvät tiettyyn pisteeseen asti, vaan jokainen sisäkorvaistutteen saanut henkilö on omanlainen tapauksensa (Hyde & Punch 2011, 547; Huttunen, Rimmanen, Vikman, Virokannas, Archbold & Lutman 2009, 8). Kielen, kuulon ja kommunikaatiotavan kehitys riippuu monesta asiasta, joita käsittelen enemmän alaluvussa 3.3.

3.1 Sisäkorvaistutteen toiminta

Sisäkorvaistute rakentuu ulkoisista ja sisäisistä osista. Ulkoisia osia ovat virtalähde, korvantauskojetta muistuttava mikrofoni sekä puheprosessori ja lähetinkela. Sisäisiä osia ovat leikkauksessa ihon alle asennetut vastaanottin ja signaaligeneraattorit sekä elektrodit. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 62.)

Toimiakseen sisäkorvaistute vaatii molemmat osat. Jos ulkoisia osia ei voi käyttää, henkilö on täysin kuuro. Esimerkiksi jos sisäkorvaistutetta käyttävä henkilö käy uimassa tai sisäkorvaistute menee rikki tai patteri loppuu, hän ei kuule mitään. (Hyde & Punch 2011, 543.) Tutkimuksien mukaan sisäkorvaistutteen saaneet käyttävät yleensä sisäkorvaistutetta melkein aina. Öisin ja erityistilanteissa kuten vesiurheilussa ja muussa urheilussa he saattavat ottaa sisäkorvaistutteen pois. He saattavat ottaa sisäkorvaistutteen pois päältä myös vain saadakseen hiljaisen hetken. (Hyde & Punch 2011, 543; Preisler, Tvingstedt & Ahlström 2005, 263.)

Sisäkorvaistutteen toiminta perustuu siihen, että se muuttaa ääneen perustuvan viestin sähköiseen muotoon ja vie sen suoraan kuulohermoon. Sisäkorvaistutteella voidaan ohittaa toimimaton sisäkorva. Ensin mikrofoni ottaa vastaan ääniaallot ja muuttaa ne sähköisiksi värähtelyiksi. Mikrofonilta signaali kulkeutuu johdinta pitkin puheprosessoriin. Puheprosessori muuttaa mikrofonisignaalin taajuuskaistoittain eri kanaviin. Prosessorin käsittelemä signaali ohjautuu seuraavaksi johdinta pitkin lähetinantennille, josta se välittyy istutejärjestelmän sisäisiin osiin. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 62.)

Päähän on ihon alle leikkauksessa asennettu vastaanotin. Lähetinantenni kiinnittyy magneetilla vastaanottimen kohdalle ihon päälle ja pysyy siinä paikallaan. Vastaanotin käsittelee signaalia uudestaan ja muuttaa sen sisäkorvaistutteeeseen asetetulle elektrodijärjestelmälle sopivaksi. Tämä elektrodijärjestelmä välittää signaalin suoraan kuulohermoon. Kuulohermosta se etenee aivojen kuulokeskuksiin. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 62.)

Istutejärjestelmään voi kuulua erilaisia tilanneohjelmia. On mahdollista valita suunta-mikrofonin kapea keila sellaiseen tilanteeseen, jossa keskustelukumppani on suoraan vastatusten ja läsnä on merkittävästi taustahälyä. Puheprosessoriin on myös mahdollista tallentaa erikseen melussa käytettävä ohjelma tai hiljaisessa ääniympäristössä käytettävä ohjelma. (Laitakari 2008, 72.)

3.2 Sisäkorvaistuteleikkauksen edellytykset

Sisäkorvaistutteen indikaatioasettelu eli hoitokriteerit ovat vuosien saatossa lieventyneet tekniikan kehittymisen sekä parantuneiden hoitotulosten myötä (Karikoski 2008, 5). Suomessa sisäkorvaistutehoidon aloittamisen kriteerit noudattavat kansainvälistä käytäntöä (Sorri 2003, 41 - 44). Yhdysvaltojen elintarvike- ja lääkintäviraston FDA: n suositusten mukaan sisäkorvaistute on vaikeasti (70 - 95dB) ja erittäin vaikeasti (95dB) kuulovammaisten hoitomuoto. Käytännössä kuitenkin sisäkorvaistutehoidon aloittamisesta lopullisen päätöksen tekee kunkin kuulokeskuksen implanttiryhmä. Päätökseen vaikuttaa kuulontutkimustulosten lisäksi useat muut tekijät. (Karikoski 2008, 5.)

Kuuroutuneille ja jo kielenoppineille potilaille sisäkorvaistutehoitoa harkitaan, jos potilaalla on vaikea tai erittäin vaikea kuulovika (70dB - 95dB) ja kuulokojesovituksella ei päästä yli 25% sanojen tai lauseiden tunnistamiseen (Sorri 2003, 41). Ensin pitää kuitenkin aina selvittää kuulokojekuntoutuksen mahdollisuudet. Sisäkorvaistuteleikkausta harkittaessa tärkeää on myös kuulohermön kunto. Kuulohermossa pitää olla riittävästi toimivia säikeitä, jotta sisäkorvaistutteesta on hyötyä. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 61.)

Aikuisilla potilailla sisäkorvaistutteen leikkauspäätökseen vaikuttaa myös kuurouden kesto eli se kuinka pitkään henkilö on ollut kuurona. Mitä pidempi on kuurouden kesto, sen huonommat ovat tulokset. (Karikoski 2008, 7.) Sisäkorvaistuteleikkaus olisi hyvä tehdä 10 vuoden kuluessa kuuroutumisesta (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 61). Toisen tutkimuksen mukaan jos kyseessä on henkilö, joka kuulokojeen avulla ei tunnista sanoja, yli 40 vuotta kuurona ollut korvaa ei silloin kannata leikata (Karikoski, 2008, 7).

Ennen sisäkorvaistutehoidon aloittamista tehdään lapselle laajat tutkimukset. Tutkimuksissa selvitetään lapsen kuulo, korvan leikkauksellinen tilanne sekä yritetään varmistua siitä, että kuulohermo toimii. Hoitoratkaisu tehdään yhdessä sisäkorvaistuteryhmän ja vanhempien kanssa. Lapsen kannalta laitteen asentaminen vastaa mitä tahansa nukutuksessa suoritettavaa korvaleikkausta. (Kurki & Takala 2002, 45.)

Lapsille sisäkorvaistutteen leikkausikä on vuosi vuodelta laskettu. Nykyään, jos vastasyntyneellä epäillään synnynnäistä kuulovammaa, tulee lääketieteellisen tutkimuk-

sen olla käynnissä, ennen kuin lapsi täyttää kolme kuukautta ja vaikeat kuuloviat tulisi löytää ennen kuuden kuukauden ikää. (Mykkänen 2007, 6-11.)

Koska vanhat kuulovammojen seulontakeinot eivät ole pystyneet havaitsemaan kuulovammoja tarpeeksi aikaisin, on kuulokojesovituksen ja sisäkorvaistuteharkinnan tueksi kehitetty muita tarkempia kuulontutkimuskeinoja. Uusilla tutkimuskeinoilla vastasyntyneen kuulo voidaan tarkastaa jopa vuorokausi syntymän jälkeen. (Vasama 2007, 4.)

Sisäkorvaistutehoidon aloittamispäätökseen vaikuttavat myös kieliympäristö ja sosiaaliset seikat. Sisäkorvaistutteen saaneelle lapselle tulisi taata puhekielinen ympäristö, jotta kuulo ja kieli saavat harjoitusta ja kehittyisivät. Viittomakielisessä perheessä tämä tarkoittaisi päivähoitoa kodin ulkopuolella tai muuta puheelle altistavaa toimintaa. Implanttikuntoutus vaatii sisäkorvaistutteen saaneelta lapselta ja hänen vanhemmiltaan sitoutumista sekä kuntoutukseen osallistumista. Esimerkiksi huumeiden käyttäjä tai alkoholisti, jotka eivät itse suoriudu edes normaaleista päivärutiineista, ei implanttia kannata asentaa. (Karikoski 2008, 8.)

Esteenä sisäkorvaistutehoidolle saattavat olla vakavat perussairaudet, synnynnäiset kehityshäiriöt ja autismi. Autismi on kehityshäiriö joka ilmenee vajavuutena sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja viestintäkyvyissä (Huttunen 2011). Autismi ei ole välttämättä ehdoton este sisäkorvaistutteen saamiselle, mutta tulokset saattavat jäädä muihin sisäkorvaistutelapsiin verrattuna vaatimattomiksi. Sisäkorvaistutteen saamisen aleneminen johtaa väistämättä siihen, että osa edellä kuvattuihin ryhmiin kuuluvista lapsista saavat sisäkorvaistutteen. Tämä näkökulmasta olisi myös hyvä ottaa huomioon ennen sisäkorvaistutepäätöksen tekemistä. (Karikoski 2008, 6.)

Vuoden 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan 14 % Suomessa olleista sisäkorvaistutelapsista (164kpl) käyttää pääasiallisena kommunikointina viittomia ja viittomakieltä. Näistä viittomakieltä käyttävistä lapsista yli puolella on todettu jokin kommunikointia tai puheenkehitystä haittaava lisävamma. (Lonka & Hasan 2006, 76 - 78.) Osa lisävammoista voidaan havaita jo pienellä lapsella, mutta osa tulee esiin vasta lapsen kehityksen kuluessa. Lisävammalla voi olla merkitystä lapsen kielen kehitykseen tai sitten ei. (Yli-Pohja 2003, 64.)

3.3 Kuulon ja kielen kehitys sisäkorvaistuteleikkauksen jälkeen

Noin kuukausi sisäkorvaistuteleikkauksen jälkeen istutteen prosessori kytketään toimimaan. Alussa prosessorin ohjelmointia joudutaan tarkistamaan päivittäin, myöhemmin noin kerran kuussa. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 65.) Kun prosessori on kytketty toimimaan, alkaa lapsen kuuloikä. Kuuloiällä tarkoitetaan sitä ikää, mikä lapsella on ollut mahdollista kuulla. Kytkennän ja ohjelmoimisen jälkeen alkaa lapsen kuulemisen kuntoutus. (Kurki & Takala 2002, 46.)

Kuulemisen kuntoutus kestää useita kuukausia ja vaatii monien tahojen yhteistyötä. Kuntoutuksen aikana on tärkeää antaa lapselle paljon erilaisia äänielämyksiä. (Viita, Huttunen & Sorri 1998, 64.)

Kielenkehitys sisäkorvaistuteleikkauksen jälkeen on hyvin yksilöllistä. Puhekielen oppiminen vaatii ensinnäkin sitä, että lapsen kuulo ja puheentunnistuskyky ovat kehittyneet. Jos lapsi kuulee huonosti, on hänen myös vaikeampi oppia puhekieltä. Puheterapiassa tärkeää on ensin lapsen kuuntelutaitojen kehittäminen. (Vikman & Virokangas 2008, 101.)

Lapsen puhekielen kehittymiseen vaikuttavat kuitenkin monet muutkin asiat kuin se, että lapsi kuulee (Yli-Pohja 2003, 63). Puhekielen kehitykseen vaikuttaa esimerkiksi lapsen älyllinen kehitystaso sekä se, mikä on ollut lapsen kuulon ja kielen taso ennen istutehoidon aloittamista. Jos lapsi on ennen sisäkorvaistutteen saamista ehtinyt jo oppia puhekielen, on hänen helpompi oppia se sisäkorvaistutteen saamisen jälkeen ”uudestaan”. (Huttunen & Rimmanen 2004, 21.)

Tärkeä asia lapsen kielenkehityksessä on se, minkä ikäisenä lapsi saa sisäkorvaistutteen. Monet tutkimustulokset ovat osoittaneet, että mitä nuoremmalla iällä lapsi sisäkorvaistutteen saa, sen paremmat edellytykset hänellä on kuulon ja puhekielen oppimiseen. Tällä hetkellä sisäkorvaistuteleikkaukset pyritään tekemään mahdollisimman varhaisessa iässä jo noin 1 – 2 -vuoden iässä. (Yli-Pohja 2003, 57 - 71.)

On tutkittu, että jos lapsi saa sisäkorvaistutteen ennen 12 kuukauden ikää, hän saavuttaa normaalin puheenkehityksen noin kolmessa vuodessa. Jos lapsi saa sisäkorvaistutteen ennen 12 kuukauden ikää hänen kielentuottaminen ja ymmärtäminen kehittyvät nopeammin kuin lapsen joka saa sisäkorvaistutteen 12 – 24 kuukauden ikäisenä (Dettman, Pinder, Briggs, Dowell & Leight 2007, 16). Jos lapset saavat sisäkorvaistutteen ennen kahden vuoden ikää, heistä 90% voi käydä koulua tavallisissa luokissa. (Yli-Pohja 2003, 62.)

Lapsen kielenkehitykseen vaikuttaa osittain samat asiat, joista kerroin jo edellisessä kappaleessa. Nämä asiat liittyivät sisäkorvaistutteen saamisen edellytyksiin. Esimerkiksi lapsen kielenkehitys voi häiriintyä, jos lapsella on jokin liitännäisvamma tai sairaus. Lapsen kielenkehitykseen vaikuttaa myös paljon lapsen saama kieliympäristö. (Yli-Pohja 2003, 62.) Kielenkehitykseen vaikuttaa siis käytännössä se, millä tavalla lapselle kommunikoidaan kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Lapsen pitää saada paljon erilaisia kuuloelämyksiä, jotta puhekieli kehittyy ja lapsen pitää olla viittomakielissä ympäristössä jotta viittomakieli kehittyy. (Yli-Pohja, 2010, 24.)

Lapsen päivähoidon ja koulun valinta voivat vaikuttaa vahvasti puhekielen ja viittomakielen kehitykseen. Jos lapsi menee erityiskouluun, hänen kouluympäristönsä ja kaveripiirinsä voi olla hyvinkin viittomakielinen. Jos lapsi integroituu tavalliseen yleisopetukseen, on kouluympäristö taas vahvasti puhuva. (Yli-Pohja 2010, 24.)

Kielenkehittymiseen vaikuttaa luonnollisesti myös leikkauksen onnistuminen sekä perheen motivaatio, odotukset ja voimavarat. Jos perheellä on epärealistisia odotuksia kuulon ja kielen kuntoutumisesta, voi pettymys olla suuri jos tulokset jäävät odotettua heikommiksi. Tällöin voivat vanhempien motivaatio ja jaksaminen loppua eivätkä he enää jaksaa panostaa lapsen puheen ja kielen kehittymisen tukemiseen. Kuntoutus ja tukitoiminnan määrä ja laatu ovat myös tärkeitä asioita lapsen kielenkehityksen kannalta. (Yli-Pohja 2003, 62.)

Sisäkorvaistutteen saanut lapsi ja hänen perheensä saavat tarvittaessa kotiopetusta yleisimmistä kommunikaatiomenetelmistä kuten tukiviittomista, viitotusta puheesta ja viittomakielestä (LapCI ry 2012). Nämä kommunikaatiomenetelmät esittelen tarkemmin alaluvussa 4.1. Yleensä tätä kautta sisäkorvaistutteen saanut lapsi oppii viittomia

ja viittomakieltä, jos hänen vanhempansa ovat kuulevia. Se, kuinka hyvin sisäkorvaistutteen saanut lapsi oppii viittomia ja viittomakieltä, riippuu vanhempien motivaatiosta opettaa lapselle viittomia, hänen saamastaan kieliympäristöstä sekä vanhempien omista viittomakielentaidoista. Vaikka sisäkorvaistutteen saanut pärjäisi yleisesti hyvin kuulon ja puheen avulla, voisi olla hyvä että hänellä on jokin tapa kommunikoida esimerkiksi tilanteissa, joissa sisäkorvaistute ei toimi tai sen akku loppuu tai sitä ei voi käyttää. (Hyde & Punch 2011, 543.)

4 SISÄKORVAISTUTENUORTEN KOMMUNIKOINTI

Seuraavaksi käsittelen sisäkorvaistutenuorten yleisimpiä kommunikointitapoja sekä viittomakielentulkkaukspalvelua. Viittomakielentulkkaukspalvelu toimii kommunikoinnin apuna kuuroille, kuulonäkövammaisille, huonokuuloisille, kuuroutuneille ja sisäkorvaistutteen saaneille. Kommunikointitavoista keskityn kertomaan vain niistä tavoista joita tutkimushenkilöni käyttävät.

4.1 Sisäkorvaistutenuorten kommunikointitavat

Jokainen lapsi tarvitsee ehdottomasti kielen, jolla ymmärtää maailmaa ja ilmaista itseään. On tärkeää että kielenkehitys pääsee heti kuulovamman toteamisen jälkeen vauhtiin niillä keinoilla, jotka ovat silloin käytettävissä. (Yli-Pohja 2003, 65.) Sisäkorvaistutteen lapsena saaneiden kommunikointitavat vaihtelevat sen mukaan, miten kuulo ja kieli ovat leikkauksen jälkeen alkaneet kehittymään. (Kronlund 2008, 79).

Suomessa noin 90 %:lle vaikeasti kuulovammaisista lapsista syntyy kuuleville vanhemmille (Takala 2002, 29). Näin ollen sisäkorvaistutteen saaneiden lasten vanhempien tavoitteina lapsen kuntoutuksessa on lapsen puhumaan oppiminen. Tärkeäksi ajatellaan se, että lapsella ja vanhemmilla on yhteinen kieli. Monet sisäkorvaistutteen saaneiden lasten vanhemmat olivat kuitenkin avoimia ajatukselle siitä että viittoma-

kieli puheen rinnalla olisi osa heidän lastensa elämää, varsinkin jos siitä on lapselle jotain hyötyä. (Hyde & Punch 2011, 545.)

Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan 70 % Suomessa olevista implanttilapsista (164kpl) kommunikoi puheella ja heistä 16 %:lla oli puhe ja viittomakieli eriytyneinä käytössä. Lapsista 34 % käytti viittomia ja tukiviittomia puheen tukena. (Lonka & Hasan 2006, 76.)

Sisäkorvaistutteen saaneiden kommunikointikieleksi voi kehittyä **puhe**. Puheella tapahtuvaa kommunikointia kutsutaan oraaliseksi, koska puheen tuottaminen perustuu ääneen ja se ymmärretään kuuloaistin avulla. Puheen keskeisiä elementtejä ovat intonaatio ja rytmi. (Takala 2002, 30,36.)

Sisäkorvaistutteen saaneiden kommunikointikieleksi voi myös kehittyä viittomakieli. **Viittomakieli** on kuurojen kieli, joka koostuu viittomista, ilmeistä ja kehon ja pään liikkeistä. Viittoma on viittomakielen yksittäinen sana, joka tuotetaan käsillä. Viittomakieli ei ole pelkkiä viittomia vaan ilmeet kehon ja pään liikkeet kuuluvat myös oleellisesti viittomakieleen. (Malm & Östman 2000, 22 - 25.) Katsekontakti on oleellinen osa viittomakieltä, sillä viittomakieli on visuaalinen kieli ja se vastaanotetaan näköaistilla (Takala 2002, 30). Aikaisemmin jo mainitsemani vuoden 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan 14 % Suomessa olevista implanttilapsista (164kpl) käyttää pääasiallisena kommunikointitapanaan viittomakieltä ja viittomia (Lonka & Hasan 2006, 76).

Sisäkorvaistutteen saaneet voivat käyttää myös kommunikointitapanaan **viitottua puhetta** sekä puhetta, jonka tukena ovat **tukiviittomat** (Takala 2002, 29 - 34). Viitottu puhe ja tukiviittomat eivät ole luonnollisia kieliä, vaan puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä (Vatanen & Rantala 2006, 9 - 11).

Viitottu puhe tarkoittaa sitä, että viittomia tuotetaan samanaikaisesti, kun sanoja lausutaan (Miettinen & Olkkonen 2006, 60). Viitottu puhe poikkeaa viittomakielestä siinä, että se perustuu puheeseen. Viitotussa puheessa on puhutun kielen rakenne ja sanajärjestys. Viitottu puhe on yleensä vaikeasti huonokuuloisen ja kuuroutuneiden kommunikointimenetelmä. (Härmä & Pelkonen 1992, 1.) Viitotusta puheesta on ajateltu tulevan sisäkorvaistutenuorten kasvava kommunikointitapa (Takala 2002, 35).

Sisäkorvaistutteen saaneet voivat käyttää tukiviittomia puheen ja ymmärtämisen tukena. Puhetta voidaan tukea tukiviittomilla eli yksittäisillä lauseen ydinsanojen viittomilla. Viittomilla korostetaan sitä asiaa, johon halutaan vastaanottajan kiinnittävän huomiota. Siksi lauseesta viitotaan asiasisällöltään tärkein sana, jolloin viestin merkitys korostuu. (Vatanen & Rantala 2006, 12.) Tukiviittomia käytetään yleensä huonokuuloisten, dysfaattisten, kehitysvammaisten ja autististen henkilöiden kanssa (Takala 2002, 34). Dysfasia tarkoittaa kielenkehityksen erityisvaikeutta eli dysfaattisella henkilöllä on ongelmia sekä tuottaa että ymmärtää kieltä (Takala 2002, 215 - 216).

Monet sisäkorvaistutteen saaneet nuoret osaavat useampia kommunikaatiotapoja. He saattavat vaihdella kommunikaatiotapaa tilanteesta ja keskustelukumppanista riippuen. Esimerkiksi niin, että kotona he käyttävät puhetta vanhempiansa kanssa, koulussa viitottua puhetta ja kuurojen kavereidensa kanssa viittomakieltä ja kuulevien kavereiden kanssa puhetta. (Hyde & Punch 2011, 545.)

4.2 Tulkkauspalvelu kommunikoinnin tukena

”Tulkkaus antaa kaikille vaikeasti kuulovammaisille, kuurosokeille ja puhevammaisille mahdollisuuden yhdenvertaiseen osallistumiseen ja tiedonsaantiin. Tulkkauspalvelu mahdollistaa kielellisten ja ilmaisuvapauden toteutumisen, jolloin itsenäinen päätöksenteko ja oman elämän hallinta vahvistuvat.” (Kuurojen liitto ry & kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41.)

Yhteiskunnan rahoittama tulkkauspalvelu alkoi 1979. Tätä ennen tulkkeina saattoivat toimia kuuron henkilön viittomakieltä osaavat ystävät ja sukulaiset sekä mahdollisesti myös lapset. Tulkkauksen tavoitteena on ilmaista esitetyt asiat kieleltä toiselle, mahdollisimman samansisältöisenä. Lain (133/2010, 5.§) mukaan oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä joka on kuulovammainen, kuulonäkövammainen tai puhevammainen ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Kuu-

lovammaisista tulkkauspalvelun piiriin kuuluvat vaikeasti kuulovammaiset (70dB - 95dB). (Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41 - 42.)

Vaikeasti kuulovammaisilla on oikeus saada tulkkaustunteja vähintään 180 tuntia vuodessa. Tarpeen mukaan voi hakea lisätunteja. (Kuurojen liitto ry & kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41 - 43.) Tulkkauspäätöstä haetaan kansaneläkelaitokselta. Hakemuksen liitteenä pitää olla sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijan esim. lääkärin todistus kuulovamman laadusta ja tulkkauspalvelun tarpeesta. (Kansaneläkelaitos 2012.) Sisäkorvaistutteen saaneiden oikeus tulkkauspalveluun menee edellä mainitun lain mukaan.

Lainsäädäntö jakaa tulkkauspalvelun kahteen osaan; asioimistulkkaukseen ja opiskelutulkkaukseen. Asioimistulkkauksiin kuuluvat tulkkaus arki elämän vuorovaikutustilanteissa eli kaikki asioimistilanteet kuten virastoissa käynti, harrastukset, juhlat ja virkistystoiminta. (Kuurojen liitto ry & kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 41 - 43.) Tulkkaustilanteeseen tulkki tilataan Kelan välityskeskuksesta. Kelan välityskeskus on keskus, joka ottaa tulkkaustilauksia vastaan ja jakaa niitä eteenpäin tulkeille. (Kela 2012.)

Opiskelutulkkaukseen kuuluvat tulkkaukset peruskouluissa tai peruskoulun jälkeisissä jatko- opintopaikoissa kuten ammattikorkeakoulussa, ammattikoulussa ja lukiossa (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2002, 96). Opiskelutulkausta haetaan erikseen ja se myönnetään koko opintojen ajaksi eli niin pitkäksi aikaa kuin henkilön opiskeluista suoriutuminen edellyttää. Opiskelutulkki varataan yhdeksi lukuvuodeksi kerrallaan eli käytännössä opiskelijan ei tarvitse joka päivä tilata tulkkia erikseen. Opiskelija tilaa tulkin joka lukuvuoden alussa ja ilmoittaa lukujärjestyksensä Kelan välityskeskukseen. (Kela 2012.)

Tulkkauspalvelua voidaan suorittaa myös etätulkkauksena, kirjoitustulkkauksena ja puhelintulkkauksena. Etätulkkaus tarkoittaa sitä että kuuro asiakas, kuuleva asiakas ja tulkki ovat eri paikoissa ja tulkkaus suoritetaan videokameran välityksellä (Kela 2012). Kirjoitustulkkaus on kielensisäistä tulkkausta eli tulkkaus tapahtuu saman kielien välillä. Kirjoitustulkkauksessa tulkki kirjoittaa tietokoneella tai käsin kaiken mitä tulkkaustilanteessa puhutaan (Suomen kirjoitustulkit ry 2012). Puhelintulkkauksessa

kuuro soittaa tulkin välityksellä kuulevalle ystävälle virkailijalle tai vaikkapa työpaikalle. Puhelintulkkaukset ovat usein hyvin lyhytkestoisia. Tulkkaukset suoritetaan yleensä asiakkaan omasta matkapuhelimesta. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2002, 108.)

Viittomakieliset lapset ja nuoret käyttävät tulkkauspalvelua hyvin samantyyppisissä tilanteissa kuin aikuiset. He tekevät ja harrastavat samoja asioita kuin kuulevat ikätoverinsa. He voivat harrastaa esimerkiksi liikuntaa eri muodoissa, partiota, kuvataiteita, teatteria sekä muita kulttuuritapahtumia. Tänä päivänä tulkki otetaan mukaan kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin. Lapsille ja nuorille on tehty myös useita opiskelutulkkauspäätöksiä. (Mikkonen 2005, 234 - 235.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa kerron tutkimuksen tavoitteista sekä tutkimuskysymyksistä. Lisäksi kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä sekä taustatietoa tutkimushenkilöistä.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, kuinka sisäkorvaistutteen saaneet 14 – 19 -vuotiaat nuoret käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-aikana ja harrastustoiminnassa. Tavoitteenani on myös tuottaa tietoa viittomakielentulkin koulutusohjelmalle ja viittomakielentulkeille siitä, kuinka viittomakielentulkin työkenttä sisäkorvaistutehoitojen takia on muuttunut vai muuttuuko laisinkaan. Tutkimuskysymyksiä on kolme.

1. Kuinka usein ja millaisissa tilanteissa 14 – 19 -vuotiaat sisäkorvaistuteneuoret vapaa-aikanaan ja vapaa-aikaan liittyvissä tulkkaustilanteissa käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua?

2. Mitä kommunikaatiotapaa tai tapoja sisäkorvaistutteen saaneet nuoret käyttävät vapaa-aikanaan ja vapaa-aikaan liittyvissä tulkkaustilanteissa?
3. Kuinka tyytyväisiä sisäkorvaistutenuoret ovat vapaa-aikanaan ja harrastustoiminnassa saamaansa viittomakielentulkkauspalveluun?

5.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimusmenetelmällä pyritään selvittämään jotain ilmiötä, käyttäytymismallia, motiiveja ja asenteita. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2001, 168- 169.) Minä tutkin sisäkorvaistutteen lapsena saaneiden nuorten asenteita ja käyttäytymismalleja liittyen viittomakielentulkkauspalveluun. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko on yleensä pieni (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2001, 168 - 169).

Tutkimusmenetelmänä on haastattelu. Haastattelu on haastattelijan ohjaama keskustelutilanne, jossa haastattelukysymyksille ei ole valmiita vastauksia (Eskola & Vastamäki 2001, 24 - 26). Toteutin tutkimuksen puoliksi teema- ja puoliksi puolistrukturoituna haastatteluna, sillä teemahaastattelussa ei ole valmiita kysymyksiä ja minulla oli haastattelutilanteessa kysymykset valmiina (ks. Eskola & Vastamäki 2001, 26 - 27). Teemahaastattelussa tutkijalla on tietyt aihealueet, jotka haastattelun aikana käydään läpi. Aiheiden käsittelyjärjestyksellä ei ole väliä, kunhan jokainen aihealue käsitellään haastattelun aikana. Vastausten laajuus saattaa kuitenkin vaihdella haastateltavasta riippuen. Teemahaastattelussa haastateltava voi omin sanoin ja vapaasti kertoen vastata haastattelijan kysymyksiin. (Eskola & Vastamäki 2001, 26 - 27.)

Valitsin tutkimusmenetelmäksi haastattelun, sillä se sopi parhaiten tämän aiheen tutkimiseen. Haastattelun etuina on se että siinä tapaa tutkimuskohteen henkilökohtaisesti, ja haastattelutilanteessa voi tehdä syventäviä ja selventäviä kysymyksiä haastateltavan vastauksiin (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2001, 192). Lisäksi, jos olisin toteuttanut tutkimuksen kyselylomakkeella, en olisi voinut olla täysin varma että haastateltavat ymmärtävät kysymykseni. Ennen haastattelua, en tiennyt, millainen tutkimusjoukon suomenkielentaito on.

Haastatteluni jakautui neljään aihealueeseen tutkimuskysymysten perusteella (ks. liite 2). Ensimmäisessä osiossa kysymykset liittyivät haastateltavien kuuloon ja sisäkorvaistutteen käyttöön. Toisessa osiossa, kysyin haastateltavien kommunikaatiota-voista eri ympäristöissä. Toisen osion kysymykset määräytyvät sen perusteella, kuinka usein haastateltavat käyttivät sisäkorvaistutetta ja käyttivätkö he puhetta kommunikaatiotapana. Jos haastatteluun olisi osallistunut joku sellainen henkilö, joka ei olisi käyttänyt sisäkorvaistutetta ja puhetta ollenkaan, olisin kysynyt häneltä eri kysymykset kuin henkilöltä, joka käyttää sisäkorvaistutetta. Jos henkilö olisi sanonut heti että ei käytä sisäkorvaistutetta eikä kommunikoi puheella milloinkaan, ei olisi ollut järkevää kysyä häneltä pystyykö hän asioimaan puhelimesta kuulonsa avulla. Tällaista henkilöä ei kuitenkaan ollut haastattelussa mukana. Kolmannessa osassa kysyin haastateltavien tulkkauspalvelun käytöstään. Viimeisen osan kysymykset liittyivät haastateltavien tyytyväisyyteen tulkkauspalvelun laatuun ja siihen kuinka niitä voisi parantaa heille sopivammiksi.

Haastateltavia aloin etsimään lokakuussa 2011. Myös kaksi muuta viittomakielen-tulkkiopiskelijaa Laura Tuuliainen ja Katariina Haikarainen etsivät tutkimushenkilöitä opinnäytetöihinsä samaan aikaan. Me lähetimme yhdessä Tuuliaisen ja Haikaraisen kanssa saatekirjeen neljään sisäkorvaistutteeeseen liittyvään yhdistykseen. Nämä yhdistykset olivat Sisäkorvaistuttelelasten valtakunnallinen yhdistys eli Lapci ry, Kuulevien lasten vanhempien liitto, Satakieliohjelma ja Kuurojen palvelusäätiön juniori ohjelma. Saatekirjeessä kerromme keitä me olemme, mitä tutkimusta teemme ja millaisia tutkimushenkilöitä etsimme (ks. liite 1). Saatekirjeen avulla en löytänyt yhtään haastateltavaa vaan lopulta löysin tutkimushenkilöt omien kontaktien kautta tammikuussa 2012.

Haastattelut toteutin helmikuun alussa 2012. Haastattelin kolmea sisäkorvaistutteen lapsena saanutta nuorta. Haastateltavat saivat itse päättää millä kielellä he haluavat haastattelun toteuttaa. Kaksi heistä halusi toteuttaa haastattelun viittomakielellä. Haastattelutilanteessa oli mukana viittomakiellentulkki, jotta pystyin itse tekemään haastattelun suomenkielellä eli äidinkielelläni. Näin pystyin haastattelutilanteessa keskittymään itse haastatteluun, eikä minun tarvinnut miettiä ymmärsivätkö haastateltavat kysymykseni varmasti oikein ja ymmärsinkö minä heidän vastauksensa oikein.

Kahden kanssa haastattelupaikkana toimi kahvila nimeltä Cafe House. Haastateltavat saivat itse vaikuttaa haastattelupaikan valintaan ja heille julkinen paikka sopi hyvin. Yhdelle haastateltavista ehdotin, että haluaisiko hän toteuttaa haastattelun kotonaan, mutta hän halusi toteuttaa haastattelun jossain julkisella paikalla.

Yksi haastateltavista asui väliaikaisesti ulkomailla, joten hänen kanssaan toteutin haastattelun skypeen välityksellä. Haastattelu tehtiin hänen kanssa suomen kielellä, ilman viittomakielentulkkia. Haastateltavan toiveesta, käytin välillä tukiviittomia puheen tukena sekä selvää huuliota. Kaikki haastattelut kestivät noin 15 - 25 minuuttia. Kaikista kolmesta haastattelusta sain videomateriaalia, jotka sitten litteroin tulosten analysointia varten. Tuloksia analysoin pääasiallisesti tutkimuskysymysten mukaan sekä sen mukaan jos materiaalista nousi jotain mielenkiintoista esiin.

5.3 Tutkimushenkilöt

Kutsun tutkimuksessani haastateltavia toisella nimellä, jottei heidän henkilöllisyytensä tulisi ilmi; henkilö 1, henkilö 2 ja henkilö 3. Seuraavaksi kerron taustatietoa haastateltavista.

Henkilö 1: Syntymäkuuro 19 -vuotias nuori kuulevasta perheestä. Hän on saanut sisäkorvaistutteen 5 -vuotiaana. Hän käyttää sisäkorvaistutetta lähes aina paitsi joskus öisin hän ottaa sen pois. Hän kuulee sisäkorvaistutteen avulla sekä pystyy kommunikoimaan myös puheella. Hän osaa myös viittomakieltä.

Henkilö 2: Syntymäkuuro 14-vuotias (täyttää tänä vuonna 15) nuori kuulevasta perheestä. Hän ei muistanut tarkkaan, minkä ikäisenä on saanut sisäkorvaistutteen, mutta arvelee olleensa 3 -vuotias. Hän käyttää sisäkorvaistutetta lähes aina ja kuulee yleensä selkeästi paitsi matalia ääniä. Pystyy kommunikoimaan puheella vähän. Hän osaa myös viittomakieltä.

Henkilö 3: Syntymästään vaikeasti huonokuuloinen 16 (täyttää tänä vuonna 17) -vuotias nuori kuulevasta perheestä. Hänellä on kuulolaite vasemmassa korvassa ja sisäkorvaistute oikeassa korvassa. Hän sai neljän kuukauden ikäisenä kuulolaitteen vasempaan korvaan ja hänelle leikattiin sisäkorvaistute 10 -vuotiaana oikeaan korvaan. Hän kuulee sekä puhuu hyvin ja käyttää sisäkorvaistutetta aina paitsi ratsastuksessa, koska se ei mahdu kypärän alle. Hän osaa myös viittomakieltä sekä viitotua puhetta. Kuulemisen apuna hän käyttää FM-laitetta, joka vahvistaa puhujan ääntä.

Kaikki haastateltavista käyvät tai ovat käyneet erityiskoulun.

6 TULOKSET

Seuraavissa alaluvuissa vastaan kolmeen tutkimuskysymykseeni. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen sisäkorvaistutenuorten viittomakielentulkkauspalvelun käyttöä heidän vapaa-ajallaan. Toisessa alaluvussa käyn läpi tutkimushenkilöiden kommunikatiotapoja ja kolmannessa alaluvussa käsittelen sitä kuinka tyytyväisiä nuorten olivat tulkkauspalvelun laatuun. Tulosten tarkastelussa on huomioitava että Henkilö 1 ja Henkilö 2:n suorat lainaukset ovat viittomakielentulkin tulkkaamia eli viittomakielentulkki on tulkannut suomen kielelle sen, mitä haastateltava ovat minun kysymyksiini viittomakielellä vastanneet. Eli myöhemmin tulevat henkilö 1 ja henkilö 2 lainaukset ovat viittomakielentulkin tulkkaamia.

6.1 Sisäkorvaistutenuorten tulkkauspalvelun käyttö

Haastattelujen perusteella selvisi, että jokainen haastateltava käyttää viittomakielentulkkauspalvelua hyvin vähän vapaa-ajalla ja harrastustoiminnassa. Haastatteluissa selvisi myös, että he käyttävät viittomakielentulkkiä koulumaailmassa huomattavasti enemmän kuin vapaa-ajalla. Esimerkiksi Henkilö 1 kertoi, että hän käyttää viittomakielentulkkiä koulussa (ammattillinen koulutus), muttei vapaa-ajalla oikeastaan kos-

kaan, paitsi jos hänellä on jokin erittäin tärkeä tilanne. Myös Henkilö 3 kertoi, että aikaisemmin Suomessa asuessaan, hän käytti koulussa viittomakielentulkkia, mutta vapaa-ajalla ja harrastustoiminnassa, hän ei käytä ollenkaan viittomakielentulkkia.

Henkilö 2 on aikaisemmin käyttänyt viittomakielentulkkauspalvelua koulussa ja nykyään häntä opetetaan suoraan viittomakielellä. Vapaa-ajan tulkkauspalvelunkäytöstään hän kertoi näin.

”Minä en hirveesti vapaa-aikana en käytä tulkkia mutta esim. ratsastuksessa... Minä käyn kahdessa paikassa ratsastamassa ja toisessa paikassa isä viittoo, mutta kun minä käyn Turussa tallilla, niin tilaan sinne tulkin.” (Henkilö 2)

Muussa harrastustoiminnassa haastateltavat eivät käyttäneet viittomakielentulkkia. Esimerkiksi henkilö 2 sanoi harrastavansa ratsastuksen lisäksi myös partiota ja salilla käyntiä, mutta kertoi, ettei tarvitse siellä tulkkia. Henkilö 3 kertoi harrastavansa ratsastusta ja partiota, mutta hänkään ei käytä harrastuksissaan viittomakielentulkkia. Kysyin haastateltavilta, miksi he eivät käytä harrastuksissaan viittomakielentulkkia? Haastateltavat vastasivat:

”En tarvitse tulkkia.” (Henkilö 1)

”Tallinomistaja osaa muutaman viittoman ja muutenkin kovasti visuaalinen tyyppi, et siellä kyllä pärjää (ratsastustallilla). Kuntosalilla käyn, mutta siellä ei tulkkia tarvita. Partiossa kaikki on kuuroja että joihinkin tapahumiin tilaamme sitten tulkin.” (Henkilö 2)

”Opettajat on ollut semmoisia mukavia aina ja sit mä olen pärjännyt siinä kuulemisen suhteen hyvin. Että Englannissa mä käytän sitä FM-laitetta, joka vaimentaa ääntä, ni sillä mä olen pärjännyt hyvin...” (Henkilö 3)

”Partio on kuurojen lippukunta, et siellä käytetään viittomakieltä kommunikoidessa, jolloin tulkki ei ole tarpeen, mut paraateissa ja erilaisissa leireissä tilaamme tulkin koko porukalle. Ratsastuksessa en tarvi tulkkia, mutta käytän FM-laitetta, mikä auttaa siinä todella hyvin. Kuulen ratsastus opettajan äänen selvästi vaikka hän olisi toisella puolella kenttää. Joskus, kun opettaja antaa seuraavia ohjeita, niin menen hänen vierelleen hepan kanssa ja kuuntelen ohjeet ja taas jatkan ratsastusta. Joskus opettaja myös näyttää seuraavan jutun kävelemällä minun ja hepan edellä tehden sen tehtävän, joten näen visuaalisesti mitä minun kuuluu tehdä. Joten viittomakieltä en käytä ratsastuksessa.” (Henkilö 3)

Vastauksista voi päätellä että haastateltavat kokevat pärjäävänsä harrastuksissa ilman viittomakielentulkkia, joko kuulon avulla tai ilmeillä ja eleillä. Heillä on myös vapaa-aikana viittomakielisten yhteistä toimintaa minne ei viittomakielentulkkia tarvita.

Koulussa haastateltavat kuitenkin käyttävät tulkkia. Henkilö 3 kertoi, että nuorempana viittomakielentulkki oli koulussa mukana varalta.

”Mun luokalla on ollut yksi huonokuuloinen poika ja me molemmat ollaan integroitu normaali kouluun joskus neljännellä. Siitä lähtien on sitten ollut tulkki siinä sitten. Se on siinä vähän varalta jos ei kummiskaan kuule, tai apuvälineet ei toimi se on tulkin avulla saa enemmän selvää siitä, mitä tapahtuu.” (Henkilö 3)

Henkilö 2 käy erityiskoulua ja kertoi, että aikaisemmin koulussa oli opettaja, joka ei osannut viittoa riittävän hyvin ja siksi hänellä oli ennen koulussa viittomakielentulkki. Nykyään hän ei tarvitse koulussa tulkkia, koska kouluun on tullut uusi opettaja, joka osaa viittomakieltä paremmin.

Kysyin haastateltavilta, kuinka he kokevat yleiset tapahtumat, joissa on paljon ihmisiä. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että yleisissä tapahtumissa, joissa on paljon melua, olisi hyvä olla tulkki mukana. He eivät kuitenkaan osanneet nimetä yhtään tällaista yleistä tapahtumaa, jonne he ottaisivat tulkin mukaan. Vastauksesta jäi mielikuva, etteivät he ole olleet missään sellaisissa yleisissä tapahtumissa, missä tarvitsisivat tulkkia. Samalla tuli tunne, että he sanoivat tarvitsevansa tulkin paikalle, vain ollakseen mieliksi minulle kun olen viittomakielentulkkiopiskelija.

Kysyin haastateltavilta, käyvätkö he uimassa. Sisäkorvaistutetta ei voi käyttää vedessä, joten uimahalli on ympäristö, jossa sisäkorvaistutteen saanut on täysin kuuro (Hyde & Punch 2011, 543). Vastauksista tuli ilmi, että käydessään vapaa-ajalla kaverien tai perheensä kanssa uimassa, viittomakielentulkkia ei tarvita mukaan. Henkilö 3 oli sitä mieltä, että jos koulun kanssa mennään uimaan, viittomakielentulkki tulee mukaan. Tässä näkyy taas aikaisemmin huomaamani ilmiö siitä, että haastateltavat käyttävät viittomakielentulkkia enemmän kouluun liittyvissä asioissa kuin vapaa-

ajalla. Vastauksissa tuli ilmi, että vapaa-ajalla uimahallissa pärjätään kavereiden ja sukulaisten kanssa tukiviittomin tai viittomakielellä.

Haastatteluissa selvisi, ettei kukaan haastateltavista mielellään asioinut puhelimessa kuulon avulla. Henkilö 1 ja 3 olivat kyllä kokeilleet, mutta lähettävät puhelimella mieluummin tekstiviestejä. Henkilö 1 kertoi, että ystävä tai sukulainen tai viittomakielentulkki voi auttaa puhelimessa asioimisessa.

”En yleensä käytä puhelinta, et sit viestejä lähettelen vaan. Kyllä mä olen kokeillut jutella myös, ja joskus onnistuu. Mut en ole tottunut puhumaan puhelimeen. Ei mielellään puhu puhelimeen. Tarvitsen tulkkia tai tuttu sukulainen perheenjäsen voi auttaa.” (Henkilö 1)

Henkilö 2 kertoi, ettei hän pysty asioimaan puhelimessa kuin yksittäisillä sanoilla esim. ”tule tänne”. Henkilö 2 kertoi käyttävänsä tekstiviestejä sekä hätätapauksissa 3G kuvapuhelinta eli sellaista puhelinta jossa on niin nopea netti että sen kanssa voi soittaa viittomakielisen puhelun. Haastateltavat eivät erikseen korostaneet käyttävänsä viittomakielentulkkia puhelimessa asioimiseen, paitsi henkilö 2.

Selvitin haastateltavilta, onko jotakin toimintaa ja aktiviteettia, missä sisäkorvaistutetta ei voi käyttää. Vastauksista nousi esiin, että jos sisäkorvaistutteen kanssa paljon hyppii, se voi tippua, esim. jumpassa. Laite ei haastateltavien mukaan ”tykkää” hiestä. Henkilö 2 kertoi myös, että jos ympäristössä on kovia ääniä, laite voi alkaa vinkumaan. Henkilö 3 kertoi, että ratsastuksessa hän ottaa sisäkorvaistutteen pois, koska se ei mahdu hyvin kypärän alle. Tästä ei maininnut kuitenkaan henkilö 2, joka myös harrastaa ratsastusta.

6.2 Sisäkorvaistutenuorten kommunikointitavat

Toisella tutkimuskysymyksellä selvitin mitä kommunikaatiotapaa - tai tapoja haastateltavat käyttävät vapaa-aikanaan ja vapaa-aikaan liittyvissä viittomakielentulkkauksilanteissa.

Kaikki haastateltavista käyttävät vaihtelevasti sekä viittomakieltä että puhetta. Henkilö 1 kertoi käyttävänsä kotona puhetta kuulevien vanhempiansa kanssa, mutta viittomakieltä kuurojen kavereidensa kanssa sekä koulussa. Henkilö 2 taas kertoi käyttävänsä kotona sekä viittomakieltä että puhetta, mutta enemmän kuitenkin viittomakieltä. Koulussa ja kavereiden kanssa hän käyttää viittomakieltä ja puhuu vain silloin, kun kaverit eivät osaa viittomakieltä. Myöhemmin henkilö 2 sanoi käyttävänsä kaikissa tilanteissa viittomakieltä. Henkilö 3 on puolestaan vahvasti puheella kommunikoiva. Hän sanoi käyttävänsä puhetta kaikissa arkiaskareissa, kotona, koulussa ja harrastuksissa. Kuurojen kavereidensa kanssa ja partiossa hän kommunikoi viittomakielellä. Henkilö 3 sanoi käyttävänsä enemmän viitottua puhetta kuin viittomakieltä, koska hänen äidinkieltensä on suomi. Henkilö 3 käyttää myös tukiviittomia äitinsä kanssa.

Haastattelussa kysyin heiltä, mitä kommunikointitapaa he käyttävät mieluiten. He vastasivat seuraavasti.

”Riippuu tilanteesta. Viittomakieli se on helpoin.. Osaan kyllä puhua myös. Viittomakieli on helpoin. Joskus kaupungilla kun menee johonkin kaappoihin ni kyl mä sit siel voin puhua mut..” (Henkilö 1)

”Kyl mä tykkään eniten viittoa, ku se kuitenkin on se mun oma kieli. Kaikissa tilanteissa käytän viittomakieltä ”(Henkilö 2)

”Kyllä mä ihan suomen kieltä käytän mielellään. Ja melkein iha kaikissa arkitilanteissa; kotona, ja koulussa.” (Henkilö 3)

Vastausten perusteella voi päätellä, että henkilö 2 on vahvimmin viittomakielinen ja henkilö 3 taas vahvimmin suomenkielinen.

Vaikka kaikkien haastateltavien vanhemmat ovat kuulevia ja kaikki haastateltavat kuulevat hyvin, silti kaksi heistä käyttää kommunikoidessaan enemmän viittomakieltä kuin puhetta. Heidän kommunikaatiotapojen kehitykseen on vaikuttanut moni asia ja yksi niistä voi olla viittomakielinen kouluympäristö nuorempana ja viittomakieliset kaverit. Kaikki haastateltavista ovat käyneet erityiskoulua ja kaikilla heillä on viittomakielisiä kavereita. Kaikkien koti on kuitenkin äidinkieleltään suomenkielinen.

Haastatteluissa kysyin myös, mitä kommunikaatiotapaa he käyttävät viittomakielen-tulkin kanssa. Kaikki haastateltavat vastasivat, että he käyttävät tulkkaustilanteessa viittomakieltä. Yksi heistä sanoi että käyttää joko viittomakieltä tai viitottua puhetta. Heistä kaikki toivoivat, että tulkki käyttää viittomakieltä.

6.3 Sisäkorvaistutenuorten tyytyväisyys tulkkauspalveluun

Kysyessäni tutkimushenkilöiltä heidän tyytyväisyydestään tulkkauspalvelun laatuun, he eivät rajanneet vastauksiaan koskemaan pelkästään vapaa-aikaan ja harrastus-toimintaan liittyviin tilanteisiin. Vastauksista voi huomata, että he puhuivat myös ko-kemuksistaan liittyen koulumaailmaan ja opiskeluun. Tämä on selitettävissä sillä, että he käyttävät ja ovat käyttäneet tulkkauspalvelua todella vähän vapaa-aikanaan.

Yleisesti haastateltavat ovat olleet tyytyväisiä saamaansa viittomakielentulkkauspal-veluun. Kysyin haastateltavilta, mitä mieltä he ovat olleet tulkkauspalvelun laadusta noin yleensä. Henkilö 2 vastasi näin:

”Vaihtelee. Mutta että ihan... Nii ainahan se liittyy siihen, kuka tulkki on, että kuinka tyytyväinen on tulkkauspalveluun. Myös viittomatyöli ja muu vaikuttaa. Semmoisia, joiden viittomatyölistä en tykkää tai semmoisia joi-ta ei ymmärrä että esim. joskus kävi semmoisia tulkkeja, joita mä en ymmärtänyt olenkaan. Että siellä mä sit istuskelin siellä tunnilla, kun en tajunnu mitään. Et semmonen, joka viitto selkeästi, ni semmonen on hyvä tulkki...” (henkilö 2)

Kysyin henkilö 2:lta jatkokysymyksenä, että osaako hän sanoa, mikä tulkin käyttä-mässä viittomakielessä teki sen, että hän ei ymmärtänyt tulkkia. Haastateltava ei osannut vastata, miksi hän ei ymmärtänyt tulkin viittomakieltä. Henkilö 2 vastauksista nousi esiin, että tyytyväisyys tulkkauspalveluun on aina riippuvainen itse tulkista.

Haastateltavat ovat kaikki tulkin tulkkausmenetelmän valintaan tyytyväisiä. Yleensä tulkki itse päättää, mitä tulkkausmenetelmää käyttää ja he kaikki olivat tähän tyyty-väisiä. Henkilö 3 kertoi tulkkien tulkkausmenetelmän valinnasta seuraavasti.

”Välillä silleen että ollaan yhdessä keskusteltu, että kumpaa tykkää tuki viittomia vai viitottua puhetta tai viittomakieltä.. Joskus on tulkit ruvennu ihan viittomakieltä vaan käyttämään... Ihan sama mulle...” (Henkilö 3)

Henkilö 1 lisäsi, että hän kyllä huomauttaa, jos on jotain sanomista. Henkilö 1 ja henkilö 3 kertoivat myös, että joskus he päättävät tulkin kanssa yhdessä tulkkauksenmenetelmästä.

Haastattelussa nousi esiin asioita, joita tulkkaukspalvelussa voisi parantaa. Henkilö 2 sanoi, että tulkkien pitäisi viittoa selkeämmin ja paremmin. Hänen vastauksestaan sai sen käsityksen, että hän ei ole ollut aina kovin tyytyväinen tulkkaukspalveluun. Kuitenkaan, henkilö 2:lla ei ollut mitään sanottavaa tulkkien kielitaidosta. Henkilö 1:n mielestä tulkkien pitäisi muistaa aina sormittaa selkeästi ja rauhallisesti. Hän kertoi, että jos jokin tärkeä sana, minkä haluaisi tietää, sormitetaan liian nopeasti, sanaa ei välttämättä ymmärrä.

Kysyin haastateltavilta, ovatko he tulkkia käyttäessään huomanneet asioita, jotka toimivat hyvin. Henkilö 3 oli tyytyväinen siihen, että tulkit pysyvät tulkatessaan mukana puheen tahdissa, eivätkä jää jälkeen missään. Henkilö 1:n mielestä tulkkauks toimii hyvin ratsastustunneilla. Ratsastustunneilla tulkkauks toimi hänen mielestään hyvin koska, tulkki ei pelännyt hevosia ja ratsastus harrastuksena oli tulkille jo entuudestaan tuttua. Tulkki osasi ratsastusalaan kuuluvaa termistöä.

Kaikki haastateltavat ovat olleet tyytyväisiä tulkkien käyttäytymiseen tulkkauksilanteessa. Heillä ei ole ollut huonoja kokemuksia viittomakielentulkkien käyttäytymisestä. Kaikki haastateltavat ovat saaneet aina tulkin, kun ovat halunneet. Haastateltava 1 kertoi, että kerran hän ei saanut tulkkia Lapissa, ollessaan siellä työharjoittelussa.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää kuinka sisäkorvaistutteen lapsena saaneet nuoret käyttävät viittomakielentulkkaukspalvelua vapaa-aikana ja harrastustoiminnassa. Halusin myös selvittää nuorten kommunikaatiotapoja yleisesti sekä heidän kommuni-

kaatiotapojaan liittyen heidän vapaa-aikanaan käyttämiin tulkkauspalveluihin. Tavoitteenani oli myös selvittää heidän tyytyväisyyttään tulkkauspalvelun laatuun.

Tutkimuksessa kävi selvästi ilmi, että haastattelemiä sisäkorvaistutteen saaneita nuoria, käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-aikanaan ja harrastustoiminnassa hyvin vähän. Vapaa-aikana he käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua vielä vähemmän kuin harrastustoiminnassa. He eivät vastausten mukaan tarvitse vapaa-aikana viittomakielentulkkaa. Mikkosen (2005) mukaan kuurot nuoret ja lapset käyttävät viittomakielentulkkauspalvelua kaikissa mahdollisissa elämäntilanteissa. Tutkimukseni mukaan tämä ei ainakaan päde kaikkiin sisäkorvaistutteen saaneisiin nuoriin.

Koulussa haastateltavista kahdella on kuitenkin päivittäin viittomakielentulkki mukana ja kolmannella on aikaisemmin ollut. Tutkimukseni tulos tukee Mikkosta (2005), jonka mukaan opiskelutulkkauspäätöksiä on kuuroille lapsille ja nuorille tehty useita.

Pohdin sitä, miksi haastateltavat käyttivät koulussa tulkkaa enemmän, kuin vapaa-ajalla. Voisiko syynä olla se, että haastateltavat kokivat koulussa kuulemisen ja ymmärtämisen tärkeämmäksi kuin vapaa-ajalla? Koulussa myös huomataan helposti, jos joku ei kuule. Vapaa-ajalla ja harrastustoiminnassa on helpompaa sulautua massaan ja vaikka seurata ja matkia, mitä muut tekevät. Haastateltavat saattavat vapaa-ajalla myös tietoisesti vältellä tilanteita, joissa eivät selviä kuulonsa avulla.

Mietin myös, että sisäkorvaistutteen saaneet nuoret saattavat kokea viittomakielentulkin tilaamisen vapaa-ajan tilanteisiin rasittavaksi ja vaivalloiseksi. Opiskelutulkin voi tilata kouluun lukuvuodeksi kerrallaan, eli käytännössä tulkkaa tarvitsevilla oppilailla on aina koulussa automaattisesti tulkki aamulla luokassa paikalla. Vapaa-ajan asioimistilanteisiin nuorten pitää kuitenkin tilata tulkki aina erikseen paikalle. (Kela 2012.) Sopiessani yhden haastateltavan kanssa haastatteluaikaa kävi ilmi, että hän ei osannut tilata viittomakielentulkkaa paikalle haastattelutilanteeseen. Sisäkorvaistutteen saaneet nuoret eivät ehkä ole tottuneet tilaamaan tulkkaa ja näin ollen heillä saattaa olla kynnys tilata tulkki vapaa-ajan tilanteisiin.

Ennen tulkkauspalvelun järjestymistä kuuroille tulkkeina saattoivat toimia viittomakieltä osaavat sukulaiset ja ystävät (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010). Vaikka nykyään tulkkauspalvelu on kaikkien tulkkauspäätöksen saaneiden oikeus ja tulkkauspalvelu toimii hyvin, tutkimukseni perusteella näyttää siltä että sukulaisia ja perheenjäseniä ja ystäviä käytetään vielä tänäkin päivänä tulkkeina erilaisissa tilanteissa, jonne voisi tilata viittomakielentulkin. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi erilaiset harrastustilanteet kuten ratsastus ja uimassa käynti sekä erilaiset vapaa-ajan tilanteet kuten puhelimessa asiointi ja muu asiointi.

Kuurot voivat käyttää viittomakielentulkkauspalvelua myös puhelimessa asioimiseen ja tätä palvelua sisäkorvaistutteen saaneilla on myös mahdollisuus käyttää. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2002, 108.) Haastateltavat eivät pystyneet eivätkä halunneet asioida itse puhelimessa kuulonsa avulla. Silti he käyttivät hyvin vähän viittomakielentulkkauspalvelua puhelimessa asioimiseen. Vastauksista voi päätellä että sisäkorvaistutteen saaneiden pitää varmaan olla aika varmoja kuulostaan, ennen kuin he kykenevät luonnollisesti asioimaan puhelimessa kuulon avulla. Jos puhelun taustalla on vähänkin melua, on puheen kuuleminen ja sanojen tunnistaminen vaikeaa.

Sisäkorvaistutteen saaneet nuoret eivät yleensä käytä sisäkorvaistutetta öisin, erityistapauksissa, uimassa sekä erilaisissa urheilutilanteissa (Hyde & Punch 2011, 543, Preisler, Tvingstedt & Ahlström 2005, 263). Tutkimukseni tulokset ovat samantyyllisiä sillä kukaan haastateltavista nuorista ei tykännyt käyttää sisäkorvaistutetta liikunta harrastuksissa kuten jumpassa, ratsastuksessa ja uimassa. He eivät kuitenkaan tarvinneet näihin aktiviteetteihin viittomakielentulkkiä mukaan.

Viitotusta puheesta on ajateltu tulevan sisäkorvaistutetta käyttävien kasvava kommunikointitapa (Takala 2002, 35). Tutkimukseni ei täysin tue tätä ajatusta sillä haastateltavista kaksi koki suomalaisen viittomakielen vahvimaksi kielekseen ja yksi koki puhutun suomenkielen vahvimaksi kielekseen. Haastateltava, joka oli vahvasti puhuva, oli tutkimusjoukon ainut joka käytti kommunikaatiotapanaan myös viitottua puhetta. Viittomakielentulkin kanssa jokainen haastateltava halusi kommunikoida viittomakielellä. Yksi heistä sanoi että hänelle sopii sekä viittomakieli että viitottu puhe. Minun tutkimukseni mukaan näyttää siltä että osa sisäkorvaistutenuorista haluaa edelleen tulkkauspalvelua viittomakielellä.

Tutkimusten mukaan mitä nuoremmalla iällä lapsi saa sisäkorvaistutteen, sen paremmat edellytykset hänellä on oppia puhumaan ja kuulemaan (Dettman, Pinder, Briggs, Dowell & Leight 2007, 16; Yli-Pohja 2003, 62). Tutkimukseni osoittaa, että tätä ajatusta ei voi yleistää täysin kaikkiin sisäkorvaistutteen saaneisiin lapsiin, vaan jokainen tapaus on omanlaisensa.

Tutkimuksessani henkilö 3 on saanut sisäkorvaistutteen kaikkein vanhimpana, 9-vuotiaana, mutta hänellä on haastateltavista silti kaikkein vahvin suomenkielentaito. Henkilöllä 2 taas on kaikkein heikoin suomenkieli, vaikka hän on saanut sisäkorvaistutteen ryhmästä nuorimpana, 3-vuotiaana. Henkilö 2:n kuulo on hyvä, mutta kieli ei ole kehittynyt yhtä hyvin. Kun taas henkilö 1, joka on saanut sisäkorvaistutteen ryhmästä toiseksi vanhimpana 5-vuotiaana, voi ja osaa kommunikoida suomenkielellä, mutta kokee viittomakielen helpoimmaksi kielekseen.

Haastattelutuloksista huomaa, että puheen ja kuulon kehitykseen vaikuttaa moni muukin asia kuin sisäkorvaistutteen saamisikä. Esimerkiksi henkilöllä 3 on melkein heti syntymästään saakka ollut kuulokoje ja näin hän on vastasyntyneestä asti jo kuullut jotakin, ja oppinut suomenkielen ennen, kun on saanut sisäkorvaistutteen. Henkilöllä 3 on myös FM-laite käytössä, mikä vielä helpottaa kuulemista.

Jokainen haastateltavista saattoi päivän aikana vaihtaa kommunikaatiotapaa puheen, viittomakielen, viitotun puheen ja tukiviittomien välillä riippuen tilanteesta sekä siitä kenen kanssa asioi. Tämä tutkimustulokseni vahvistaa jo aikaisemmissa tutkimuksissa todettua asiaa siitä että sisäkorvaistutenuoret osaavat monia kommunikaatiotapoja sekä saattavat vaihtaa kommunikaatiotapaa sen mukaan millä kielellä heidän keskustelukumppaninsa tai ympäristönsä asioi (Hyde & Punch 2011, 545).

Tutkimukseni puoltaa sitä että sisäkorvaistutteen saaneet ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Jokainen haastateltava oli hyvin erilainen kommunikaatiotapojen, kuulon tason ja kielen kehittymisen suhteen. Sisäkorvaistutenuorten heterogeenisyys on jo aikaisemmin todettu tutkimuksissa joita minun tutkimustulokseni myös puoltavat (Hyde & Punch 2011, 547, Huttunen, Rimmanen, Vikman, Virokannas, Archbold & Lutman 2009, 8).

Viittomakielentulkkauspalvelun laatuun kaikki haastateltavat olivat kohtalaisen tyytyväisiä. Haastateltavat olivat tyytyväisiä siihen, että tulkki pysyy vauhdissa mukana. Kehitettäväksi asioiksi nousi sormittaminen ja viittomakielen tuottaminen. Viittomakielentulkeilta toivottiin selkeää ja rauhallista sormittamista sekä ylipäätään selkeää viittomakieltä. Haastateltavien mielestä heidän kohdallaan, viittomakielentulkki ei tarvitse huomioida mitään erikoista. He ovat tavallisia asiakkaita muiden joukossa.

Tulkkauspalveluun liittyvissä kysymyksissä vastaukset olivat aika niukkoja. Kahdessa haastattelussa viittomakielentulkki oli mukana. Mietin, kuinka paljon tämä vaikutti vastauksiin, varsinkin kysymyksissä, jotka liittyivät viittomakielentulkkiin kehitettäviin asioihin. Mietin myös, kuinka paljon se, että olen itse viittomakielentulkkiopiskelija, vaikutti haastateltavien vastauksiin. Aikaisemmin käsittelinkin muutaman haastateltavien vastauksen, joissa minulle jäi tunne siitä, että he halusivat vain vastata, mitä he ajattelivat minun haluavan kuulla.

Toteuttaessani haastatteluja, huomasin, että haastatteleminen on todella haastava tutkimusmenetelmä. Se, että saa haastattelutilanteesta luontevan ja rennon, on todella vaikeaa. Olen kokematon haastattelija ja haastattelutilanteessa sekä haastateltavaa että minua jännitti. Näin haastattelutilanne säilyi haastattelun omaisena, mikä saattoi olla syynä vastausten osittaiseen niukkuuteen. Haastateltavat olivat nuoria aikuisia 14 - 19-vuotiaita, mikä saattoi myös olla syynä lyhyisiin vastauksiin.

Haastattelu voisi olla toimivampi, jos haastateltavat näkisivät haastattelukysymykset muutama päivä ennen varsinaista haastattelutilannetta. Tällöin haastateltavat voisivat mielessään jo valmistella vastauksia ja haastattelutilanteessa vältyttäisiin ”ei just nyt tuu mitää mieleen” vastauksilta. Tutkija voisi lähettää jokaiselle haastateltavalle vielä toisen kyselyn noin viikko haastattelun jälkeen. Toisen kyselyn haastattelija voisi muokata aikaisempien haastattelujen perusteella ja lisätä jatkokysymyksiä ja syventäviä kysymyksiä esille nousseista aiheista. Näin tutkimuksesta tulisi kattavampi ja syvempi.

Tutkimukseni tuloksia ei voi yleistää sillä tutkimusjoukko oli pieni. Tutkimukseni perusteella voi päätellä, että osa sisäkorvaistutteen saaneista nuorista viittomakielentulkin asiakkaista, työllistävät enemmän opiskelutulkkveja kuin asioimistulkkveja.

Tulosten perusteella viittomakielentulkin koulutusohjelma voisi painottaa koulutuksessaan opiskelutulkkvausta ja viitottua puhetta enemmän. Koulutuksessa voitaisiin myös painottaa enemmän viittomakielen opiskelua, varsinkin sormitusta ja viittomakielen tuottamista. Tulosten perusteella viittomakielentulkit saavat suuntaviivoja ja esimerkkejä siitä millaisissa tilanteissa he mahdollisesti tulevat sisäkorvaistutteen saaneiden kanssa työskentelemään. Tuloksista saa myös viitettä siitä, millä kielellä viittomakielentulkit sisäkorvaistutenuorten kanssa kommunikoivat.

Viittomakielentulkkioiskelijoille ja muille opiskelijoille, jotka suunnittelevat käyttävänsä haastattelua tutkimusmenetelmänä, opinnäytetyöni antaa tietoa siitä, kuinka haastattelun voi toteuttaa paremmin ja vastauksista saada kattavampia ja syvempiä.

Tutkimukseni perusteella olisi kiinnostava tietää enemmän siitä, kuinka sisäkorvaistutteen saaneet nuoret käyttävät puhelinta? Pystyvätkö he asioimaan puhelimesta kuulon ja puheen avulla ja tarvitsevatko he puhelimesta asioimiseen apua. Kiinnostavaa ja hyödyllistä olisi myös kartoittaa, kuinka usein ja millaisissa tilanteissa sisäkorvaistutenuoret käyttävät kirjoitustulkkvausta.

LÄHTEET

- Ahti, Helena & Lonka, Eila 2000. Huonokuuloisen lapsen puhekielen kehityksen tukeminen. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaako – Huuhka (toim.): Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Palmenia, 143 - 158.
- Dettman, Shani J., Pinder, Darren, Briggs, Robert J. S., Dowell, Richard C. & Leigh, Jaime, R. 2007. Communication Development in Children Who Receive the Cochlear Implant Younger than 12 Months: Risks versus Benefits. *Ear & Hearing*, vol. 28 No. 2 Supplement, 11-18.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu :Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24 - 42.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tammi, 178 - 230.
- Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimussuunnitelma Sisäkorvaistutteen saaneiden lasten kuntoutuksen ja tulkkauspalvelujen tarkoituksenmukaisuus ja tulevaisuuden tarve.
- Huttunen, Kerttu & Rimmanen, Satu 2004. Lasten kuulonkuntoutuksen tuloksia puheterapeutin näkökulmasta. Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2004. Tampere: Satakieliohjelma, 19 - 30.
- Huttunen, K., Rimmanen, S., Vikman, S., Virokannas, N., Sorri, M., Archbold, S. & Lutman, M.E. 2009. Parents' views on the quality of life of their children 2 – 3 years after cochlear implantation. *International journal of Pediatric Otorhinolaryngology*. Doi: 10,1016/j.iporl.2009.09.038.
- Huttunen, Matti 2011. Autismi. *Duodecim terveyskirjasto*. Viitattu 29.4.2012. <http://Duodecim/>
- Hyde, Merv & Punch, Renee 2011. The modes of communication used by children with cochlear implants and role of sign in their lives. *American annals of the deaf* vol. 155, No. 5, 535 - 549.
- Hynynen, Heidi, Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2002. Elämä käsillä- Viittomakielen tulkinn ammattikuva. *Diakonia ammattikorkeakoulu*, 92- 98.
- Hyvärinen, Antti 2009. Seulonnasta diagnoosiin. Teoksessa Antti Hyvärinen & Eila Pirinen (toim.). XXX Valtakunnalliset Audiologian päivät 2. -3.4.2009. Kuopio: Suomen audiologian yhdistys, 65- 68.
- Härmä, Leena & Pelkonen, Minna 1992. Viitotun puheen oppikirja. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto.
- Karikoski, J 2008. SI-kuntoutus Suomessa- nykyiset hoitoindikaatiot. Teoksessa Reijo Johansson (toim.): XXX Valtakunnalliset audiologian päivät 3.-4.4.2008. Turku: Suomen audiologian yhdistys, 6-11.
- Kela 2012a. Etätulkkkaus. Viitattu 28.4.2012. <http://www.Kela/vammaistuet/etätulkkkaus.fi>
- Kela 2012b. Hae oikeutta tulkkaukseen. Viitattu 24.4.2012. <http://www.Kela/vammaistuet ja -palvelut/vammaisten tulkkauspalvelut/hae oikeutta tulkkaukseen.fi>
- Kela 2012c. Opiskelutulkkkaus. Viitattu 24.4.2012. <http://www.Kela/vammaistuet ja -palvelut/vammaisten tulkkauspalvelut/opiskelutulkkkaus.fi>

- Kronlund, Lars. 2008. Istutekuulon tekniikka. Kirjassa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 75- 79.
- Kurki, Arja & Takala, Marjatta 2005. Tekniset apuvälineet kommunikoinnin tukena. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.): Kieli, kuulo ja oppiminenkuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2005. toinen painos Helsinki: Finn Lectura, 43-52.
- Kuuloliitto 2012. Huonokuuloisuus yleisty. Viitattu 29.4.2012. <http://www.kuuloliitto/kuulo/huonokuuloisuus.fi>
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielen kielipoliittinen ohjelma.
- Laitakari, Jaakko 2008. Istutetekniikka ja ohjelmointi. Kirjassa Eeva Lehto & Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 72- 74.
- LapCi ry 2012. Kuntoutusjärjestelmä. Viitattu 28.4.2012. http://www.LapCiry/käytännön_vinkit/kuntoutusjärjestelmä.fi
- Luotonen, Mirja 2008. Mitä istutekuulo merkitsee kuntoutuksen kannalta? Kirjassa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas. (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 75- 77.
- Lonka, Eila & Hasan, Marja 2006. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten kommunikatio, koulu-, ja päivähoitotilanne Suomessa. Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas. (toim.): Satakieliseminaari 2006. Helsinki: Satakieliohjelma, 73- 79.
- Löppönen, Heikki 2007. Kaksi istutetta tai istute ja kuulokoje- teoreettinen tausta ja mahdollisuudet. Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2007. Jyväskylä: Satakieliohjelma, 47- 50.
- Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Kirjassa Anja Malm (toim.): Viittomakieliset Suomessa. Pieksamäki: Finn Lectura, 9- 32.
- Miettinen, Timo. Olkkonen, Niina. 2006. Teoriaa ja nettisivuja. Teoksessa Tuula Vatanen & Matleena Rantala (toim.). Viito niin ymmärrät; Esteetön kommunikointi viittojen projekti. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 59 - 65.
- Mikkonen, Pirkko 2005. Viittomakielentulkki lasten vuorovaikutustilanteissa. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.): Kieli, kuulo ja oppiminenkuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2005. toinen painos Helsinki: Finn Lectura, 233-243.
- Mykkänen, Sari 2007. Neuvolan kuulonseulonnan asema ja merkitys nykyisin. Teoksessa Voitto Kotti & Maarit Paananen-Eerola (Toim.): XXV111 Valtakunnalliset Audiologian päivät 29.- 30. 3. 2007. Tampere: Suomen audiologian yhdistys, 6 - 11.
- Preisler, Gunilla, Tvingstedt, Anna-Lena, Ahlström Margareta 2005. Interviews with deaf children about their experiences using cochlear implants. American annals of deaf vol. 150, No. 3, 260 - 267.
- Raino, Päivi 2009. Demografinen arvio viittomakielen tulkkien asiakasryhmään liittyvistä muutoksista vuosille 2010 – 2020 – 2030. Kuurojen liitto oy.
- Sorri, Martti 2003. Tämä hetken sisäkorvaistutetilanne maassamme. Teoksessa Reijo Johansson (toim.): XX1V Valtakunnalliset audiologian päivät 3.- 4.4. 2003. Turku: Suomen audiologian yhdistys, 41- 44.
- Sume, Helena 2008. Polut päivähoidosta kouluun – vanhempien näkökulmia. Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 58 – 64.
- Suomen kirjoitustulkit ry 2012. Mitä on kirjoitustulkkaus? Viitattu 28.4.2012. http://www.suomenkirjoitustulkitry/kirjoitustulkkaus/mitä_on_kirjoitustulkkaus.fi

- Takala, Marjatta 2005. Kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.): Kieli kuulo ja oppiminen- kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: Finn Lectura, 25- 42.
- Takala, Marjatta 2005. Oppimisvaikeudet. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.): Kieli kuulo ja oppiminen- kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: Finn Lectura, 214 - 217.
- Vallenius, Petra 2008. Sisäkorvaistutetta käyttävä lapsi yleisopetuksen ryhmässä. Teoksessa Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 21 – 25.
- Vasama, Juha-Pekka. 2007. Uudet seulonnamenetelmät ja universaalit seulonnan tilanne Suomessa. Teoksessa Voitti Kotti & Maarit Paananen-Eerola (toim.): XXV111 Valtakunnalliset audiologian päivät 29.- 30.3. 2007. Tampere: Suomen audiologian yhdistys, 4- 5.
- Vatanen, Tuula & Rantala, Matleena 2006. Viittomakielialaan liittyviä määritelmiä. Teoksessa Tuula Vatanen & Matleena Rantala (toim.): Viito niin ymmärrät; Esteetön kommunikointi viittoa projektin. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 9-14.
- Vikman, Sari & Virokannas, Nonna 2008. Mitä sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen puheterapiassa tapahtuu? Teoksessa Eeva Lehto, Marja Hasan & Ritva Parkas (toim.): Satakieliseminaari 2008. Mikkeli: Satakieliohjelma, 100-105.
- Viita, Heli, Huttunen, Kerttu & Sorri, Martti 1998. Kuuloviat. Korvat ja kuuleminen. Suomen Kuurosokeat ry: Oulu .
- Yli-Pohja, Päivi 2010. Sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen kouluvalmiudet. Kirjassa Eeva Lehto, Ritva Parkas & Hannele, Hyvärinen (toim.): Satakieliseminaari 2010. Lahti: Satakieliohjelma, 23- 30.
- Yli-Pohja, Päivi 2003. Kokemuksia sisäkorvaistuteteidoista. Teoksessa Reijo Johansson (toim.): XX1V audiologiset päivät 3.4.2003. Turku: Suomen audiologian yhdistys,57-71.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje:

Hei!

Olemme 4. vuoden viittomakielen tulkkioiskelijoita Humanistisesta ammattikorkeakoulusta Kuopiosta. Tulevat opinnäytetyömme ovat osa Humanistisen ammattikorkeakoulun tekemää Kela-rahoitteista tutkimushanketta. Tutkimus kartoittaa mm. sisäkorvaistutteen saaneiden lasten ja nuorten tulkkauspalvelujen tarkoituksenmukaisuutta ja tulevaisuuden tarvetta.

Opinnäytetöitämme varten etsimme sisäkorvaistutteen saaneita nuoria henkilöitä, jotka olisivat kiinnostuneita osallistumaan hankkeeseemme. Etsimme

– 16–20-vuotiaita henkilöitä haastateltaviksi viittomakielen tulkkipalveluiden käytöstä vapaaajalla. Opinnäytetyössani tavoitteenani on selvittää millaisissa tilanteissa sisäkorvaistutteen saaneet nuoret viittomakielentulkkauspalvelua käyttävät vapaa-ajallaan. Lisäksi tavoitteenani on kartoittaa heidän kommunikointitapojaan, heidän tyytyväisyyttään tulkkauspalveluun sekä heidän ajatuksiaan tulkkauspalveluiden parantamisesta juuri heille sopivaksi. Henkilöillä tulisi olla ainakin jonkin verran kokemusta tulkkauspalvelun käytöstä. (Yhteydenotot: Katja Pesonen)

– yläasteikäisiä nuoria, joita on tarkoitus haastatella kanssakäymisestä ja kommunikointitavoista kouluympäristössä. Opinnäytetyöni tavoitteena on kerätä sisäkorvaistutteen saaneiden nuorten omia mielipiteitä kommunikaatiosta ja siitä miten se kouluympäristössä toteutuu, lisäksi selvittää vähän nuorten omaa tietämystä eri kommunikaatiotavoista ja kokevatko he olevansa kommunikaatiotilanteissa tasa-arvoisia toisiin koululaisiin nähden. Olisi hyvä, jos ainakin joku haastateltavista käyttäisi viittomakieltä tai viittomia kommunikoinnin tukena. (Yhteydenotot: Laura Tuuliainen)

– haastateltavaksi 16–20-vuotiasta nuorta, jonka kommunikaatioympäristöä olisi myös mahdollista havainnoida arkipäivän tilanteissa. Henkilöllä tulisi olla hieman kokemusta viittomien tai viittomakielen käytöstä. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia nuoren sisäkorvaistutteen käyttäjän kommunikaatiotapoja ja syitä valittuihin tapoihin. Tavoitteena on myös selvittää mielipiteitä viittomakielen ja puhutun suomen kielen käytöstä nuoren elämässä. (Yhteydenotot: Katariina Haikarainen)

Kaikki tutkimusmateriaali on luottamuksellista ja tutkimushenkilöiden tietoja tai vastauksia ei luovuteta muuhun käyttöön. Myöskään kenenkään henkilöllisyyttä ei paljasteta missään vaiheessa tutkimusta.

Opinnäytetyömme valmistuvat keväällä 2012. Alustavasti olemme suunnitelleet haastattelujen ja havainnoinnin ajankohdaksi joulutammikuun. Toivoisimme mahdollisimman pikaista yhteydenottoa alla oleviin osoitteisiin.

Ystävällisin terveisin

Katariina Haikarainen   katariina.haikarainen@humak.edu

Katja Pesonen   katja.hovinmaki@humak.edu

Laura Tuuliainen   laura.tuuliainen@humak.edu

Liite 2. Haastattelu

Haastattelukysymykset

1. Minkä ikäinen olet?
2. Oletko opiskelija vai töissä vai mitä sinä teet?
3. Olet opiskelija, mitä opiskelet?
4. Olet töissä, missä olet töissä?

1. Minkä ikäisenä olet sisäkorvaistutteen saanut?
2. Millainen tilanne oli oman kuulosi suhteen kun synnyit?
3. Millainen kuulo sinulla on nyt? Tunnetko olevasi kuuro, huonokuuloinen vai kuuleva vai implantoitu tai jotain muuta (määrittele itse)?
4. Kuinka usein käytät sisäkorvaistutetta? (Et koskaan, harvoin, joskus, lähes aina, aina.)

Jos vastaa että henkilö käyttää SI:tä joskus.

5. Jos käytät sisäkorvaistutetta joskus, millaisia kommunikointimenetelmiä käytät kun sisäkorvaistute on käytössä?
6. Millaisissa tilanteissa käytät puhetta ja kenen kanssa?
7. Millaisissa tilanteissa ja kenen kanssa käytät viittomakieltä tai viitottua puhetta?
8. Käytätkö jossain tilanteissa viittomakielentulkkia?
9. Mitä kommunikaatiotapaa käytät kun asioit viittomakielentulkin välityksellä?
10. Mitä kommunikointitapaa toivot, että viittomakielentulkki käyttää.?
11. Millä kielellä kommunikoit kaikkein mieluiten? Millaisissa tilanteissa käytät kyseistä kommunikointitapaa?
12. Näyttää siltä että osaat viittomakieltä? Kuinka olet sitä oppinut? Ovatko omat vanhempasi viittomakielisiä kuuroja vai kuulevia?

14. Kerroit että vanhempasi ovat kuulevia... Missä ympäristössä ja kenen kanssa opit viittomakielen?

15. Kerroit että vanhempasi ovat kuuroja. Missä ympäristössä ja kenen kanssa opit puhetta?

Tulkkauspalveluun liittyviä kysymyksiä. Edelleen henkilölle, joka käyttää myös puhetta.

16. Onko siis niin että sinä käytät välillä puhetta, mutta käytät myös joskus viittomakielentulkkauspalvelua vapaa – ajalla ja harrastustoiminnassa?

17. Jos käytät tulkkia vapaa aikanasi, niin millaisissa tilanteissa sinä viittomakielentulkkauspalvelua käytät?

18. Millaiset asiat kyseisessä tilanteessa vaikuttavat siihen, että haluat käyttää tulkkia?

19. Kuinka usein käytät viittomakielentulkkia vapaa-ajallasi?

20. Kuinkas harrastukset...? Harrastatko sinä jotain esim. urheilua? Käytätkö harrastuksissasi viittomakielentulkkia?

21. Miksi et käytä harrastustoiminnassa viittomakielentulkkia?

22. Onko jotain toimintaa tai harrastusta, missä SI:tä ei voi käyttää? Käytätkö silloin viittomakielentulkkia?

23. Käytkö sinä uimassa tai vesijumpassa? Tilaatko uimaan tai vesijumpaan viittomakielentulkin?

24. Onko olemassa harrastusten lisäksi jotain vapaa-aikaan liittyviä tilanteita, jossa koet tarvitsevasi viittomakielentulkkia? Millaisena koet esim. yleiset tapahtumat, joihin haluat osallistua? Pystyykö esim. tapahtumissa, missä on paljon ihmisiä kuulemaan SI:n avulla?

25. Pystyykö asioimaan puhelimesta kuulon avulla? Millaista apua tarvitset puhelimesta asioimiseen?

26. Onko sinulle käynyt joskus niin, että SI menee rikki. Tai oletko ajatellut semmoista tilannetta, että SI menee rikki, niin kuinka toimit sitten..?

Tulkkauspalvelun tyytyväisyys

27. Sinä olet siis tulkkauspalvelua jonkin verran käyttänyt... Kuinka tyytyväinen sinä olet ollut tulkkauspalvelun laatuun noin yleensä.?

28. Kuinka viittomakielentulkit ovat tulkkausmenetelmän valinneet, kun he ovat sinut tavanneet?

29. Oletko ollut tulkkausmenetelmän valintaan tyytyväinen?
30. Oletko tulkkia käyttäessäsi huomannut asioita, joita voisi parantaa.?
31. Oletko tulkkia käyttäessäsi huomannut asioita, jotka toimivat hyvin?
32. Oletko ollut tyytyväinen tulkkien käyttämiin tulkkausmenetelmiin, kuten viittomakielen tai tukiviittomien tai muiden menetelmien käyttöön ja osaamiseen?
33. Oletko ollut tyytyväinen tulkin käyttäytymiseen tulkkaustilanteessa?
34. Oletko saanut tulkin aina kun olet halunnut?
35. Millaisia erityisiä asioita tulkkien tulisi huomioida sinun kohdallasi?

Jos asiakas vastaa heti kyselyn alussa, että ei käytä SI:tä koskaan tai ei käytä puhetta koskaan, niin sitten kysyn nämä kysymykset!

4. Ok. Onko siis niin, että sinä et kommunikoi puheella ollenkaan?
5. Käytätkö sinä viittomakieltä vai viitottua puhetta?
6. Käytätkö muita kommunikointitapoja koskaan.?
7. Saanko minä kysyä, että miksi sinä et käytä SI:tä? (Jos asian kysyminen on ok), Voisitko vähän kertoa ja perustella, miksi et käytä implanttia?
8. Ok. Onko siis niin että kuulet, mutta käytännössä et puhu? Kuinka hyvin koet ymmärtäväsi puhetta? Millaisissa tilanteissa, koet ymmärtäväsi puhetta?
9. Kuinka sinä olet oppinut viittomakieltä?
10. Jos vanhempasi eivät ole kuuroja, osaavatko he viittomia tai viittomakieltä?
11. Ok. Sinä siis käytät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-ajallasi?
12. Millaisissa tilanteissa sinä käytät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-ajallasi?
13. Kuinka usein sinä käytät viittomakielentulkkauspalvelua vapaa-ajallasi?
13. Harrastatko sinä jotain? Esim. urheilua?
14. Käytätkö viittomakielentulkkauspalvelua harrastuksissasi.?
15. Miksi et käytä viittomakielentulkkaa harrastuksissasi?

Tästä menee takaisin tulkkauspalvelun tyytyväisyys kyselyyn.